

(۲۳۱)

قطب الدین محمد اشکوری لاهیجی

(ق ۱۱)

قطب الدین محمد بن شیخ علی بن عبدالوهاب بن پیله فقیه اشکوری دیلمی لاهیجی از علماء ودانشمندان بزرگ قرن یازدهم بوده، ولادتش حدود هزار هجری در لاهیجان اتفاق افتاد ووفاتش بین سالهای ۱۰۸۸ و ۱۰۹۵ بوده.

علامه تهرانی مینویسد:

نامبرده نزد سید المحققین میر محمد باقر داماد قدس سره (متوفی

۱۰۴۰) تلمذ نموده است^(۱).

شیخ حر عاملی مینویسد:

مولانا قطب الدین محمد بن علی الشریف الدیلمی اللاهیجی. فاضل عالم جلیل القدر، له مصنفات منها «رساله فی العالم المثالی» وغیر ذلك وهو من المعاصرين^(۲).

دانشمند بزرگوار ومعاصر آقای سید محمد علی روضاتی حفظه الله در کتاب فهرست کتب خطی کتابخانهای اصفهان جلد اول صفحات ۳۴۷ الی ۳۶۵ تحقیقات وسیع وپر محتوایی در باره نامبرده نموده است، و سپس تالیفات او را بدین شرح یاد کرده.

۱- شرح صحیفه سجادیه.

۲- فانوس الخیال یا رساله مثالیه تاریخ تألیف این رساله ۱۰۷۷

میباشد.

۳- لطائف الحساب.

(۱) الذریعه: ۱۵/۵ دائرة المعارف تشیع: ۲۰۳/۲.

(۲) امل الامیل: ۲۸۵/۲.

- ۴- رساله در شرح بی‌تی از مثنوی.
- ۵- حاشیه بر فیصل التفرقه بین الاسلام والزندقه: تألیف امام محمد غزالی تاریخ استنساخ آخر ذوالقعدة ۱۰۸۷ در اصفهان.
- ۶- ثمره الفواد. در اسرار عبادات و معاملات و وظائف قلبی و باطنی انسان.
- ۷- محبوب القلوب. این کتاب از تالیفات بسیار نفیس مترجم است. بزبان عربی و مشتمل بر يك مقدمه و سه مقاله و يك خاتمه است. این کتاب را حاجی میرزا نصیر گیلانی بچاپ رسانده است، و بفارسی ترجمه شده است.
- دو کتاب دیگر به او نسبت داده شده است که عبارتند از:
- ۱- تفسیر قرآن مجید، معروف به تفسیر شریف لاهیجی
- ۲- خیر الرجال، در بیان احوال رجال اسانید کتاب من لا یحضره الفقیه شیخ صدوق.
- البته نتیجه تحقیقات عالم متنبع آقای سید محمد علی روضاتی بیان‌گر این است که مؤلف این دو کتاب اخیر بهاء‌الدین محمد بن شیخ علی الشریف اللاهیجی است و هم‌عصر مترجم مابوده و در هندوستان اقامت داشته تشابه نام باعث این اشتباه گردیده است البته ملاحظه گردد.

(۲۳۲)

سید محمد معصومی

(۰۰۰- حدود ۱۳۷۵)

دکتر سید محمد بن میر علی معصومی اشکوری، در اشکور متولد گردید پس از طی مقدمات به قزوین رهسپار گردید سطوح را در قزوین

تحصیل نمود و عمده تحصیلاتش نزد مرحوم سید موسی زر آبادی بوده سپس به طهران عزیمت کرد و به تحصیل طب همت گماشت تا آنکه در عداد اطباء حاذق محسوب شد اوائل سلطنت رضا شاه پهلوی به دامغان رفت و ریاست بهداری را عهده دار گردید. او فردی زاهد و پرهیزکار و متقی بوده.

سید حسن بن محمد تقی معصومی اشکوری «برادر زاده اش» نقل کرد: مرحوم سید موسی زر آبادی هنگام عبور برای زیارت مشهد در منزلش وارد شد نیمه شب برای نماز برخواست به صورت سید محمد نظرش افتاد صورتش را نورانی دید. ذهنش منصرف به این نکته گردید که وی در نهایت زهد و قناعت زندگی مینماید و این نورانیت اثر آن ریاضت است.

(۲۳۳)

میرزا محمد طبیب دوهزاری

(ق ۱۳ - ق ۱۴)

میرزا محمد بن علی دوهزاری تنکابنی، در دوهزار تنکابن متولد گردید پس از فراگرفتن مقدمات به تحصیل طب همت گماشت و در این رشته مدارج عالی را طی نمود و به طبابت مشغول گردید و عده ای نیز در نزدش تحصیل طب نمودند. دارای تالیفاتی متفرقه در علم طب بوده اوائل قرن چهاردهم وفات نمود.

(۲۳۴)

ملا محمد واعظ کشکوئی

(۱۲۹۱ - ۱۳۶۶)

ملا محمد بن ملا علی اکبر بن ملا علی بن ملا اسماعیل بن ملا محمد علی کشکوئی معروف به سلطان الواعظین در قریه کشکو تنکابن متولد گردید خواندن و نوشتن را در زادگاه خود فراگرفت سپس نزد مرحوم آقا حسن مرشدی مذکور قسمت اعظم ادبیات تا آخر کتاب مطول را تحصیل کرد، و به قزوین رفت و در مدرسه پیغمبریه سکونت گزید و سطوح و مدارج عالی را طی نمود بتدریس ادبیات و سطوح مشغول گردید و سپس به موطن بازگشت و عظم و خطابه را پیشه خود ساخت و در این راه شهرتی کسب و به سلطان الواعظین اشتہار یافت. در بیست و ششم ذیحجه (۱۸ آبان ۱۳۲۶ ش) در سن بالغ برهشتاد سالگی چشم از این جهان بست.

دارای آثار است که نگارنده چند جلد از آنها را ملاحظه نمودم عبارتند از: رسائل متفرقه در تفسیر آیات شریفه قرآن و مطالب متفرقه تاریخی و روایی و غیره که نامرتب و غیر مدوّن است.

وی از خوشنویسان بوده و خط نسخ را بسیار نیکو مینوشت اکنون آثار و خطوطش نزد فرزندش فاضل و خطیب آقای میرزا ابوالفضل واعظی مذکور بشماره ۱۹ در این کتاب در شهسوار مییاشد.

(۲۳۵)

سید محمد حسینی اشکوری

(ق ۱۲ - بعد از ۱۲۲۰)

سید محمد بن فضل الله حسینی اشکوری شهیر به اشکوری گیلانی. اواخر قرن دوازدهم در اشکور متولد گردید ادبیات و مقدمات را در مدارس علمیه تنکابن و گیلان تحصیل نمود، و به عتبات رفته از محضر اساتید بزرگ استفاده نمود و در کربلا رحل اقامت افکند. به تدریس و استفاضه مشغول شد.

رساله حیدریه^(۱) را در سال ۱۲۲۰ ترجمه و تلخیص نموده است^(۲).
از وفاتش اطلاعی دقیق در دست نیست.

(۲۳۶)

شیخ محمد اشکوری کاکرودی

(حدود ۱۲۹۰ - حدود ۱۳۵۰)

محمد بن کاظم اشکوری کاکرودی، در کاکرود اشکور متولد گردید، مقدمات
وقسمتی از سطوح را در مدارس علمیه تنکابن تحصیل نمود و به عتبات مشرف
گردید، مدارج عالییه را طی و به موطن بازگشت، به تدریس و ارشاد عامه
پرداخت و در اشکور وفات کرد.

(۲۳۷)

آقا محمد مرشد

(۱۲۰۹ - ۰۰۰)

آقا محمد بن محسن مرشد، از دانشمندان و علماء قرن دوازدهم بوده.
سید اسماعیل تنکابنی در کتاب نضره الناظرین نامش را جزء جماعه
المرشديه ذکر نموده.

(۱) رساله حیدریه تألیف شیخ احمد احسانی است. برای مزید اطلاع به فهرست کتب مشایخ عظام: ۲۴۸
مراجعه گردد، محتملاً نزد شیخ احسانی تلمذ نموده است.

(۲) نسخه‌های خطی دفتر چهارم: ۳۷۷.

او در قرن دوازدهم در تنکابن متولد گردید تحصیلات عالی اش را در اصفهان گذرانیده و به موطن بازگشت و جزء علماء مشهور تنکابن گردید. اعقابش در شمار علماء آن سامان بودند که اکنون بازمندگانشان در نواحی تنکابن اقامت دارند. در نسبتنامه دودمان علامه تنکابنی: ۲۱۲ مینویسد:

عالمی مشهور وفاضلی معروف از اجله علماء بلد واز امثال وقران برتر

بوده در سنه ۱۲۰۹ قمری وفات کرد.

شرح حال فرزندش عبدالکریم و عطاء الله قبلاً درج شد.

(۲۳۸)

شیخ محمد اشکوری

(۱۳۲۰ - ۱۳۵۶)

شیخ محمد بن محمد حسین فقیه اشکوری در نجف اشرف متولد گردید و تحصیلاتش را در نجف اشرف آغاز و پس از اكمال سطوح عالی به درس خارج میرزا محمد حسین نائینی و آقا ضیاء اراکی و شیخ شعبان گیلانی و غیره حضور یافت و مدارج عالی را طی نمود و در عداد دانشمندان قرار گرفت.

دارای تالیفاتی است که عبارتند از:

۱ - حاشیه بر رسائل، در يك مجلد بزرگ.

۲ - حاشیه بر طهارت شیخ انصاری، در يك مجلد بزرگ.

۳ - مصباح العقول در شرح کفایة الاصول آخوند خراسانی.

۴ - تقریرات اصول استادش نائینی.

۵ - تقریرات بحث استادش آقا ضیاء اراکی.

۶ - اصول الدین.

در ۲۵ رجب ۱۳۵۶ در حادثه آتش سوزی در منزل مسکونیش دچار حریق

شد و بدرود حیات گفت.

دارای دو پسر فاضل و اهل علم بنامهای محمد هادی متولد ۱۳۱۲ خ ملقب

به موقر (حفظه الله) که از فضلا و خطباء و اکنون ساکن آستانه اشرفیه و از دوستان

نگارنده است و شیخ محمد مهدی موقر متولد ۱۳۱۳ خ، که پس از طی مقدمات و سطوح و مقداری از بحث خارج خطابه و منبر را پیشه خود ساخت و مدتی در نجف اشرف و در بعضی از شهرهای عراق به عربی منبر میرفت در اثر ضعف جسمی و خستگی در عنفوان جوانی مبتلا به سل گردید با تجویز اطباء به گیلان مهاجرت نمود و در شهر رودسر اقامت گزید و در رودسر به منبر اشتغال داشت و شهرتی کسب نمود در سال ۱۳۸۱ برای زیارت به نجف اشرف مشرف گردید مریض شد مدتی در بیمارستان نجف بستری بود نگارنده از او عیادت نمودم مرضش شدت کرد و سرانجام وفات نمود و در وادی السلام نجف مجاور قبر پدرش بخاک سپرده شد.

مجلس ختمی از طرف علامه حاج شیخ محمد مهدوی لاهیجی و برادرش حاج شیخ محمد هادی موقر در مدرسه صغری آیت الله العظمی بروجردی در نجف اشرف برگزار شد. بازماندگانش اکنون در رودسر میباشند.^(۱)

(۲۳۹)

مولی محمد تنکابنی

(ق ۱۳)

مولی محمد بن محمد طاهر گلیجانی^(۱) تنکابنی، از علماء قرن سیزدهم محتملاً اوائل قرن چهاردهم را درك کرده باشد. او از گلیجان تنکابن بوده است و عمده تحصیلاتش را نزد شیخ محمد تقی نوری (متوفی ۱۲۶۲) پدر حاج میرزا حسین نوری مؤلف مستدرک الوسائل (متوفی ۱۳۲۰) گذرانیده و سپس به نجف اشرف منتقل گردید درس صاحب جواهر را درك نمود از زادگاه و کیفیت تحصیلات و تاریخ تولد وفات او اطلاعی در دست نیست، از تالیفات او چنین استنباط میگردد او از فقهاء و محققین و علماء بوده.

(۱) الذریعه: ۱۱۵/۲۱ و ۲۶۷/۲۶ تراجم الرجال: ۱۶۰ دائرة المعارف تشیع: ۲/۲۰۳.

(۲) در خاتمه رساله عقود و ایفاعات خود را به جلیجانی تنکابنی معرفی نموده که جلیجان معرب گلیجان تنکابن است.

دارای تالیفاتی است که عبارتند از:

- ۱- الدر المنظومه: این کتاب شرح بر ارشاد علامه حلی متوفی (۷۲۵) میباشد. در این کتاب آراء استادش شیخ محمد تقی نوری را که شرحی مبسوط بر ارشاد علامه نوشته جمع نموده وگویا این تألیف بامر استادش نوری بوده زیرا آراء او را از هفتاد هزار بیت متفرق جمع آوری نموده^(۱).
 - ۲- رساله‌ای در عقود وایقاعات.
 - ۳- رساله‌ای در حکم اعیان نجس در باطن^(۲).
 - ۴- اثبات خلافت بلا فصل علی علیه السلام.
- کتاب مذکور در ضمن مجموعه‌ایست که در همان مجموعه پرسشهایی از نامبرده راجع به وقف گردیده و نامبرده را به «حجة الاسلاما هادی الاناما...» مخاطب قرار داده است^(۳).

(۲۴۰)

سید محمد حسینی تنکابنی

(ق ۱۳ - بعد از ۱۲۳۸)

سید محمد بن محمد علی حسینی تنکابنی، از شاگردان مولی احمد نراقی است.

کتاب مفاتیح الاحکام را برای استادش نراقی بسال ۱۲۳۸ استنساخ نموده

(۱) فهرست نسخه‌های خطی مجلس شورای ملی: ۵۷۲/۹.

(۲) فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی: ۱۰/ بخش ۴ ص ۱۷۱۶.

(۳) مجموعه بشماره ۱۰۲۳ در کتابخانه دانشکده هیات و معارف اسلامی مشهد است.

آغاز کتاب مذکور چنین آمده:

الحمد لله الذي بعث الينا اشرف الانبياء واتم الحجة علينا باثني عشر من الاوصياء ... وبعد
فقد سألتني يا اخي وسیدی عن بیان وجه استدلال مولانا وسیدنا الرضا علیه وعلی آباؤه الف
الف التحیه والثناء لكون امیر المؤمنین خلیفه رسول الله بلا فصل ...

فهرست نسخه‌های کتابخانه دانشکده هیات و معارف اسلامی: ۱۸۱/۲

و در آخر کتاب به طلبه بودن خود در مدرسه جدیده خاقانیه که از مدارس کاشان که بانی آن فتحعلیشاه قاجار است اشاره میکند^(۱).

(۲۴۱)

محمد تنکابنی

(ق ۱۱ - بعد از ۱۰۵۳)

مولی محمد بن عبدالکاظم (محمد کاظم) بن عبدالعلی تنکابنی، از علماء و ظاهراً ساکن کاظمین بوده.

سید احمد حسینی اشکوری مینویسد:

کتاب مسالك الافهام که از تملکات نامبرده بوده ملاحظه نمودم، تملیک

او بتاریخ دهم محرم الحرام ۱۰۵۳ ذکر گردیده^(۲).

شرح حال پدرش محمد کاظم در محلش یاد خواهد شد.

(۲۴۲)

سید محمد حسینی تنکابنی

(ق ۱۱ - بعد از ۱۱۲۵)

سید محمد بن محمد یوسف حسینی تنکابنی از علماء و مفسرین قران کریم بوده در تنکابن متولد گردید عمده تحصیلاتش در اصفهان نزد بزرگان آن عصر بوده و از محضر درس ملا محمد سراب و مجلسی دوّم مستفیض گردید و پس از

(۱) الکرام البرره: مخطوط.

(۲) تراجم الرجال: مخطوط.

طی مدارج عالیّه به تدریس و تألیف پرداخت.

تفسیری بر قرآن شریف در چندین جلد تألیف نموده، تفسیر مزبور عربی و بصورت مزجی میباشد. در تفسیر بنقل اقوال از تفسیرهای قدما و معاصرینش چون مجمع البیان و جوامع الجامع طبرسی و صافی فیض کاشانی و نقل روایات زیاد پرداخته و نیز بجهت ادبی و لغوی آیات شریف اهمیت فراوان داده جلد دوم را که از سوره آل عمران آغاز و تا پایان سوره مائده است روز جمعه دوّم شوال ۱۱۲۵ با تمام رسانیده^(۱).

نگارنده قطعه‌ای از آن تفسیر را ملاحظه نمودم در آن نقل اقوال از اساتیدش مینماید.

بطور خلاصه دانشمند جامع معقول و منقول بوده و فاتش بعد از تاریخ تحریر تفسیر سال ۱۱۲۵ میباشد.

(۲۴۳)

میرزا محمد (آقا بزرگ) مجتهد سلیمانی

(۱۳۵۲ - ۱۳۰۲)

میرزا محمد بن موسی بن میرزا محمد تنکابنی (مؤلف قصص العلماء) در سلیمان آباد تنکابن در روز سه شنبه چهارم جمادی الاولی متولد گردید. تحصیلات مقدماتی را در مدرسه علمیه سلیمان آباد فراگرفت و انگاه مدارج عالیّه را نزد عموهایش میرزا مهدی (وفا علی) و میرزا علی نقی تحصیل نمود و به تهران عزیمت کرد. و در نزد علماء بزرگ تحصیل نمود. در سال ۱۳۴۲ در سلك فقراء نعمت اللّهی سلطان علیشاهی در آمده و در روز جمعه ۲۴ بهمن ۱۳۱۴ در اثر بیماری سل در تنکابن وفات و در سلیمان آباد در ایوان جنوبی امام زاده بخاك سپرده شد^(۲).

(۱) نسخه در کتابخانه عمومی آیت الله العظمی گلپایگانی در قم میباشد به فهرست کتابخانه مذکور جلد اوّل صفحه ۱۷۵ مراجعه گردد.

(۲) نسبنامه دودمان علامه / ۳۷.

(۲۴۴)

شیخ محمد شیخ الاسلامی چاکی

(۱۳۸۱ - ۱۳۱۹)

شیخ محمد بن نبی بن محمد بن اسحق بن اسماعیل شیخ الاسلامی چاکی در تنکابن متولد گردید مقدمات وسطوح را در مدارس علمیه آن سامان فراگرفت و به قم رهسپار گردید مدت ۱۵ سال در نزد حاج شیخ عبدالکریم حائری تلمذ نمود و پس از طی مدارج عالییه به موطن مراجعت نمود و به حل و فصل امورات عامه پرداخت.

دارای فرزندی فاضل و دانشمند بنام شیخ عیسی میباشد.

(۲۴۵)

دکتر محمد خلعت بری

(۱۳۹۵ - ۱۳۱۵)

دکتر محمد بن شیخ نورالدین خلعتبری در تنکابن متولد گردید مقدمات را در تنکابن تحصیل نمود و تحصیلات عالی و پزشکی را در تهران و اروپا انجام داد دارای مناصب و سوابق کارهای علمی و سیاسی و اجتماعی بوده. از جمله ریاست بخش جراحی بیمارستانهای شهرداری و فیروزآبادی و سینما تهران و ریاست بهداری و استادی دانشگاه رئیس آمار و ثبت احوال کشور، معاون فنی و زار کشور، نماینده تهران در انجمن شهر نماینده ایران در جشن بزرگ مسکو (در زمان حکومت استالین) شهردار تهران.

در سال ۱۳۵۴ خورشیدی وفات کرد. و در بهشت زهرا بخاک سپرده شد.

دارای يك پسر بنام حسن خان خلعتبری متولد ۱۲۹۶ خورشیدی که از قضات معروف و پاکدامن بوده در آبان ۱۳۴۰ خ در راه چالوس در درّه سقوط کرد

وفوت نمود^(۱)

(۲۴۶)

آقا محمد تنکابنی

(حدود ۱۲۳۰ - بعد از ۱۲۸۷)

آقا محمد بن حاج ملا نور علی تنکابنی، از علماء و فقهاء قرن سیزدهم و در تنکابن متولد گردید، عمده تحصیلاتش در اصفهان و عتبات بوده. در اصفهان نزد کلباسی و حجة الاسلام شفتی تلمذ نموده و سپس در نجف اشرف در فقه بدرس صاحب جواهر و کاشف الغطاء حضور یافت و انگاه به موطن بازگشت به تدریس و تألیف و انجام کارهای عامه پرداخت. سید اسماعیل تنکابنی مینویسد:

العالم الفاضل ... عالم ادیب حسیب، عابد زاهد ورع حسن الخلق متواضع، وقد بزر منه مؤلف ملیح و مصنف فصیح فی العقائد حیث ذکر الادله فی جمیع المقامات بارجاع کل دلیل الی الشكل الاول بوضع عجیب و طرز غریب^(۲).

مترجم هنگام تألیف کتاب نضره الناظرین (۱۲۸۷) در قید حیات بوده.

(۲۴۷)

شیخ محمد ابراهیم حبیبی

(ق ۱۴)

(۱) نسبتنامه دودمان علامه تنکابنی ۱۵۱.

(۲) نضره الناظرین. خطی.

شیخ محمد ابراهیم حبیبی از فضلا و دانشمندان و از شرکاء مباحثه آیت الله العظمی نجفی مرعشی میباشند^(۱).
نگارنده بیش از این از خصوصیات او اطلاعی حاصل ننمودم.

(۲۴۸)

محمد باقر حکیم رانکوهی

(ق ۱۲)

محمد باقر بن ابراهیم حکیم رانکوهی سیگارودی از فضلا و دانشمندان میباشند، کتاب مطالب العشاق و انیس الغافلین ملا میر قاری گیلانی را استنساخ و مقابله نموده است^(۲).

حواشی پراکنده و مختصری در هامش تهذیب تفتازانی نوشته است.
محملاً اوائل قرن سیزدهم را درك کرده باشد.

(۲۴۹)

سید محمد باقر معصومی اشکوری

(۱۳۱۴ - ۱۳۸۳)

سید محمد باقر بن سید جعفر بن معصوم معصومی اشکوری، در سال ۱۲۶۶ خورشیدی در نجف اشرف متولد گردید، تحصیلات عالی خود را نزد

(۱) گنجینه دانشمندان: ۳۹۶/۵.

(۲) فهرست نسخه‌های کتابخانه ملی ملک: ۲۵۹/۵.

اساتید بزرگ چون آخوند خراسانی و غیره گذرانیده و بمقام عالی کمال نائل گردید، و به گیلان مهاجرت کرده و در رشت سکونت نموده و بترویج دین و انجام وظائف شرعیه قیام نمود.

دارای تالیفاتی است از جمله: تقریرات درس استادش آخوند خراسانی است.

در روز یکشنبه ۲۷ ربیع الثانی ۱۳۸۳ قمری مطابق با ۲۵ شهریور ۱۳۴۲ خورشیدی وفات کرد و جنازه اش بقم حمل و در قبرستان ابو حسین بخاک سپرده شد.

شرح حال پدرش قبلاً ذکر گردید.

(۲۵۰)

محمد باقر شریعتمدار

(۱۲۹۱ - ۱۳۳۷)

محمد باقر شریعتمدار بن میرزا محمد بن سلیمان تنکابنی. در سلیمان آباد تنکابن متولد گردید مقدمات را در مدرسه علیمه سلیمان آباد نزد آخوند ملاعلی مرجانی تحصیل نمود سپس به تهران رفت و در نزد شیخ علی نوری حکمی و میرزا هاشم اشکوری و میرزا حسن آشتیانی مدارج عالییه را فراگرفت و به نجف اشرف رفت و از بحث آخوند خراسانی استفاده شایان کرده و به ایران مراجعت نمود مدت دو سال در قزوین سکونت داشته و به حلّ و فصل امورات اشتغال داشت سپس به تنکابن بازگشت و تا زمان فوت مرجع خواص و عوام بوده.

در روز شنبه بیست و پنجم رجب يك ساعت ونیم مانده بغروب آفتاب فوت و جسدش در ایوان امام زاده در گورستان عمومی سلیمان آباد بخاک سپرده شد^(۱)

(۲۵۱)

سید محمد باقر معصومی

(۰۰۰ - حدود ۱۳۸۰)

سید محمد باقر معصومی فرزند میر محمد علی اشکوری. از دانشمندان و فضلاء، در اشکور متولد گردید، تحصیلات مقدماتی را در مدارس علمیه تنکابن و گیلان گذرانیده سپس به قزوین رفت و سطوح عالی را تحصیل و به قم مهاجرت نمود در قم مدارج عالی را گذرانیده و به موطن بازگشت و در اشکور وفات یافت.

(۲۵۲)

سید محمد تقی تنکابنی

(ق ۱۳ - ۱۳۲۷)

سید محمد تقی تنکابنی از علماء متبحرین و از فقهاء جلیل القدر میباشد علامه تهرانی در نقیاء البشر مینویسد:

نامبرده در مدرسه مروی طهران تدریس مینمود، مقداری از قوانین را نزد او تلمذ نمود، او از شاگردان مبرز مرحوم میرزا محمد حسن آشتیانی است در سال ۱۳۲۷ وفات کرد.

فرزندش سید حسن از فضلا و محصلین و در مدرسه مذکور بوده و دامادش سید ابوالحسن تنکابنی سابق الذکر است (۲۱۱).

(۱) نقیاء البشر: ۲۳۹.

(۲) بااحتمال قوی از سادات حسینی راسر میباشد. نامبرده غیر از سید محمد تقی مذکور در بزرگان راسر: ۱۵۹ است.

(۲۵۳)

سید محمد تقی معصومی

(۱۳۱۲-۱۳۵۶)

سید محمد تقی سید جعفر حسینی معصومی اشکوری، در نجف اشرف^(۱) متولد گردید در کودکی به اشکور رفت. تحصیلات مقدماتی را در مدارس علمیه تنکابن و گیلان گذرانیده و در قزوین از انفاس قدسیه سید موسی زرابادی استفاده فراوان نموده، به تهذیب نفس و تصفیه باطن همت گماشت و چون مدارج عالیه علمی را کسب نمود به موطن بازگشت.

عده‌ای از فضلا نزدش تلمذ نمودند او را فوق العاده توصیف مینمایند.

از تالیفات او کتاب:

دو چوب و یک سنگ است که در علوم غربیه و بیچاپ رسیده است.

در سال ۱۳۱۶ خورشیدی (بر حسب نقل قول فرزندش سید حسن) وفات

نمود.

(۲۵۴)

ملا محمد تقی یوشی^(۲)

(ق ۱۲)

ملا محمد تقی بن فقیه علی یوشی از دانشمندان قرن دوازدهم و احتمالاً اوائل قرن سیزدهم را درك کرده باشد.

(۱) در معجم رجال الفكر والادب جلد اول ذیل کلمه اشکوری تولدش را در نجف اشرف ذکر نموده.

(۲) یوش یکی از دهات توابع نور است، مترجم در بعضی از یادداشتیهای خود به اقامتش در تنکابن تصریح نموده است.

نگارنده بعضی از حواشی علمی او را بر بعضی از کتب فقهی و ادبی بدون ذکر تاریخ که حاکی از فضل و دانش او است ملاحظه نمودم. با احتمال قوی او از خاندان فقیه تنکابنی است.

(۲۵۵)

ملا محمد تقی کشکوئی

(ق ۱۴)

ملا محمد تقی کشکوئی از علماء و دانشمندان قرن معاصر و ساکن تنکابن

بوده است.

(۲۵۸)

محمد تقی مجتهد سلیمانی

(۱۲۷۷-۱۳۱۱)

میرزا محمد تقی بن میرزا محمد تنکابنی (مؤلف قصص العلماء) معروف به پیشنماز از علماء و دانشمندان تنکابن بوده و نامبرده تحصیلات ابتدائی را در مدرسه سلیمان آباد طی نموده سپس به نزد دانشمندان تنکابن مدارج عالیہ را تحصیل و به بتدریس مشغول شد، و مدتی جای پدرش به امامت اشتغال داشت و بدین جهت به پیشنماز معروف شد.

در سلیمان آباد وفات کرد.

(۲۵۹)

میرزا محمد تقی حکیم

(حدود ۱۲۲۰ - قبل ۱۳۰۰)

میرزا محمد تقی بن محمد صالح حکیم تنکابنی، از اطباء و حکماء قرن سیزدهم در تنکابن متولد گردید، ادبیات فارسی و عربی را در مدارس علمیه تنکابن فراگرفت حدود ۱۲۳۷ به قزوین رفت و در مدرسه سردار فاخر قزوینی^(۱) به تحصیل مشغول گردید. سپس به اصفهان رفت و در اصفهان فقه و اصول و حکمت را نیکو فراگرفت به تحصیل طب همت گماشت و در این علم سعی بلیغ نموده تا طبیعی حاذق گردید به موطن بازگشت قبل از ۱۳۰۰ وفات نمود. نامبرده دارای فرزندی بنام محمد صالح از حکماء و دانشمندان بوده و در محلش بشماره ۲۸۴ ذکر گردید.

(۲۶۰)

سید محمد تقی حکیم

(ق ۱۳ - ۱۳۰۴)

سید محمد تقی بن مسیح کیائی تنکابنی از اطباء قدیمی تنکابن و در تنکابن

(۱) شرح الهدایه میبدی را در سال ۱۲۲۷ در این مدرسه استنساخ نموده است و نیز نوارق را در سال ۱۳۴۱ و قوانین را در ربیع الاول ۱۲۴۳ استنساخ نموده است. (فهرست نسخه‌های خطی چهار کتابخانه مشهد: ۱/۳۴۰ و ۳۴۲ و ۲۷۲) و نیز حاتیبه مطول را در ۱۲۹۳ استنساخ نموده است. (فهرست نسخه‌های خطی: ۲۱۸/۱۷).

اواخر قرن سیزدهم و اوائل قرن چهاردهم به طبابت اشتغال داشت.

(۲۶۱)

شیخ محمد جعفر تنکابنی

(ق ۱۲ - بعد از ۱۱۹۴)

محمد جعفر بن محمد تنکابن از دانشمندان و ادباء قرن دوازدهم و اوائل قرن سیزدهم بوده.

شرح الخلاصة الالفیه «البهجة المرضیه» را باخط نسخ خوش بسال ۱۱۹۴ استنساخ و تصحیح نموده است. عین نسخه در کتابخانه عمومی رشت میباشد^(۱).

(۲۶۲)

میرزا محمد حسن تنکابنی

(ق ۱۳ - قبل از ۱۲۹۰)

میرزا محمد حسن تنکابنی، از علماء و بزرگان تنکابن و از بنو اعمام میرزا محمد تنکابنی مؤلف (قصص العلماء) میباشد.

او در علم اصول تبحر داشته و از میرزا محمد تنکابنی در نقل حدیث مجاز بوده. قبل از ۱۲۹۰ وفات کرد.

(۱) فهرست کتابخانه عمومی رشت: ۱۵.

مؤلف قصص العلماء در کتابش او را از شاگردان خود دانسته است^(۱).

(۲۶۳)

شیخ محمد حسن مجتهد زاده

(حدود ۱۳۳۰ - ۱۴۰۸)

شیخ محمد حسن بن میرزا علی نقی مجتهد بن میرزا محمد تنکابنی مولف (قصص العلماء) در نجف اشرف متولد گردید مقدمات و قسمتی از سطوح را در مدارس علمیه تنکابن ورشت فرا گرفت سپس به قم عزیمت نمود و مدارج عالییه را نزد آیات عظام ادیب تهرانی و آقا نجفی مرعشی و فیض قمی و سید محمد حجت کوه کمری تحصیل نمود و از طرف اساتیدش مجاز گردیده در حدود ۱۳۶۵ به تنکابن بازگشت و بنا به درخواست اهالی شهبسوار در همان شهر مقیم گردید به تدریس و امامت جماعت در مسجد ولمرز و قضاء حوائج عامه مشغول شد.

اوائل انقلاب اسلامی در اثر تحریک بعضی از مغرضین سودجو از موطن خود اعراض و به قم مهاجرت نمود و در قم بتدریس سطوح مشغول گردید، سرانجام در شب نیمه شعبان در قم وفات کرد و در همان ارض مقدس بخاک سپرده شد.

اکنون یکی از فرزندان بنام شیخ علی در قم به تحصیل علوم دینی اشتغال دارد.

(۲۶۴)

شیخ محمد حسن تنکابنی شاهرودی

(۰۰۰ - بعد از ۱۳۲۲)

شیخ محمد حسن بن محمد شفیع تنکابنی از علماء و ادباء ظاهراً ساکن

شاهرود بوده دارای تالیفاتی بشرح ذیل میباشد:

- ۱- شرح بر فوائد الصمدیه شیخ بهائی که بسال ۱۳۲۲ تألیف نموده است^(۱).
- ۲- شرح کبری درمنطق ۰ در سال ۱۳۲۲ در شاهرود تألیف نموده است^(۲).

(۲۶۵)

دکتر محمد حسن علامه

(۱۳۱۱-۱۴۰۲)

دکتر محمد حسن بن موسی بن محمد تنکابن (مؤلف قصص العلماء) در دهم ربیع الاول در سلیمان آباد تنکابن متولد گردید، ادبیات عربی و مقدمات را در زادگاه خود تحصیل نمود و برای ادامه تحصیل به تهران رفت و به تحصیل طب همت کماشت و بدان منظور وارد دارالفنون گردیده و در سال ۱۳۰۲ ش فارغ التحصیل گردید.

او سالها در بیمارستانهای تهران و شهرهای دیگر مشغول طبابت و تداوی مرضی بوده و سمت های متعددی از قبیل ریاست بهداری و غیره را داشته. و نیز دارای طبع شعر بوده.

از آثار او:

کتاب روش بهی زندگی است که بفارسی و چاپ رسیده است.

در تهران وفات و در قبرستان بهشت زهرا بخاک سپرده شد^(۳).

(۱) دو کتاب مذکور در کتابخانه مسجد گوهرشاد مشهد میباشد. فهرست نسخه های خطی کتابخانه های

مشهد: ۳۹۳/۱

(۲) فهرست مذکور: ۱۴۲.

(۳) نسبنامه دودمان علامه تنکابن / ۷۳.

(۲۶۶)

مولی محمدحسین تنکابنی لبنانی

(۱۱۲۹-۰۰۰)

مولی محمدحسین بن مولی حسن بن مولی علی بن مولی فقیه حسن تنکابنی مشهور به لبنانی از علماء و دانشمندان جلیل القدر و از شاگردان علامه مجلسی و ملا محمد سراب تنکابنی و از مدرسین بارز و معروف عصر خود در اصفهان بوده.

در تنکابن متولد گردید و با اتفاق پدرش به اصفهان مهاجرت نمود و در محله لبنان اقامت گزید و بدین جهت به لبنانی اشتها یافت.

محقق بزرگوار میرزا عبدالله افندی در ریاض العلماء: ۱/۱۸۴ مینویسد: با ما نزد مرحوم استاد مولی محمد باقر مجلسی تحصیل مینمود. و علوم فقه و کتابهای اخبار را نزد آن بزرگوار فرا گرفت، اکنون در بعضی از مدارس تدریس مینماید. فردی نیکو میباشد ...

عالم جلیل شیخ عبدالنبی قزوینی در تتمیم امل الامل: ۱۲۰ از او بسیار تجلیل نموده مینویسد:

او فاضلی بلند رتبه و عالمی ارجمند، و محققى توانا و دانشمندی جامع، در دریای فضل و دانش غوطه ور بوده، و در تمام علوم وارد و آگاه ولی در حکمت و فلسفه تحقیقاتش وسیعتر و در دیگر علوم نیکو در علوم عربی بهتر بود.

استادم سید امیر محمد صالح حسینی (قدس الله روحه) در نزدش تحصیل علوم فقه و حدیث و عربیت نمود. و از او تحقیقاتی و تدقیقاتی را نقل مینمود. و بدو بسیار اعتماد میکرد و ثنائش میگفت البته او را دیگران هم مدح میکردند و مشار الیه بالبنان در نزد همه علماء بود و شهرتی مانند آفتاب در میانه روز پیدا کرد، البته این اشتها بجای آمده، زیرا او را بواسطه

تحقیق و قدرت تفکر همگان ستایش مینمودند.

سید علیخان شارح صحیفه سجادیه در کتابش «ریاض السالکین» از او انتقاد کرده و فصلی در باره او مینویسد از اینکه قسمتی از شرح صحیفه را از او در کتاب خود آورده (و به خود نسبت داده) ...

از دانشمندان شنیدم که از او دفاع مینمایند، و میگویند او شأنش از این بالاتر است که نوشته دیگری را بخود نسبت دهد زیرا خود دانشمند و محقق و از این کار مبرا است.

واز او شرحی بر کتاب «مفاتیح الصلاة» مشاهده نمودم ...

عالم بزرگوار مؤلف روضات الجنات در ۳۵۸/۲ مینویسد:

او دائی جد جدم میباشد، او عالمی جامع و حکیمی بارع و مجتهدی فقیه و معتمدی نبیه و محدثی ادیب و متکلمی توانا بوده ...

او را تالیفاتی است. از جمله شرح بزرگی بر صحیفه سجادیه، خوب و زیبا ...

در بعضی از مصنفات جدم نوشته شده که دائی ام با پدرش از بلاد گیلان به اصفهان مهاجرت نمود و در محله لنبان اقامت نمود و در مسجدی که معروف است حضرت امام حسن مجتبی (ع) هنگام آمدنش به ایران در زمان خلافت خلیفه دوم در آنجا وارد شده بود تدریس مینمود، و از او در دیگر مصنفاتش تجلیل و تعظیم میکرد.

در روز بیست و ششم رمضان المبارک سال ۱۱۲۹ فوت نمود و در مقبره (آقا حسین خونساری) نزدیک مزار آن مرحوم و جلو مسجدشان بخاک سپرده شد.

بعضی از صلحاء سادات برایم نقل نمودند. که کراماتی از او مشاهده کردند.

... در ششم صفر ۱۱۲۲ کتاب سفینه النجاة استادش ملا محمد سراب را

استنساخ نموده و در چهارم ذیحجه ۱۱۲۳ ملا محمدصادق سراب (فرزند ملا

محمد سراب تنکابنی) اجازه‌ای در پشت نسخه نوشته است^(۱).
 در سال ۱۱۱۸ به مولی تقیا اصفهانی اجازه داده، تالیفات دیگر او عبارت
 است از:
 حاشیه ذخیره المعاد محقق سبزواری.
 کتاب الزیارات^(۲).

(۲۶۷)

محمد حسین سورجانی

(ق ۱۱ - بعد از ۱۱۰۰)

محمد حسین اشکوری سورجانی، از دانشمندان قرن یازدهم و دوازدهم
 بوده کتاب ارشاد الاذهان علامه را بسال ۱۱۰۰ استنساخ و تصحیح نموده است،
 عین نسخه در کتابخانه نواب در مشهد مقدس میباشد^(۳).

(۲۶۸)

محمد حسین فقیه اشکوری

(۱۲۸۰ - ۱۳۵۷)

شیخ محمد حسین فقیه اشکوری در آب دبوچال اشکور متولد گردید پس از
 طی مقدمات وسطوح عازم نجف اشرف گردید ومدارج عالییه را در نجف
 اشرف طی نمود ودر عداد دانشمندان وفضلا قرار گرفت بتدریس مشغول شد

(۱) الذریعه: ۲۰۳/۱۲ مقدمه مناہج المعارف: ۱۰۱

(۲) تلامذه العلامة المجلسی والمجازون مند: ۹۰ الکواکب المنتشرة: خطی.

(۳) فهرست کتابخانه مدرسه نواب / ۴۴۹.

در سال ۱۳۵۷ پس از فوت پسرش (شیخ محمد) در نجف اشرف بدرود حیات گفت و در وادی السلام بخاک سپرده شد.
نامبرده جد شیخ محمد هادی موقر میباشد.

(۲۶۹)

شیخ محمد حسین تنکابنی

(حدود ۱۲۲۰ - بعد از ۱۲۷۰)

شیخ محمد حسین بن محمد جعفر تنکابنی، در تنکابن متولد گردید مقدمات را در مدارس علمیه تنکابن فراگرفت و به اصفهان مهاجرت نمود و بیشتر تحصیلات خود را صرف علوم عقلی کرد و مدارج عالی را طی و به تدریس معقول و عرفان پرداخت دارای تالیفاتی است از جمله:

۱ - ذروة العالیه، در شرح دعای کمیل به عربی^(۱).۲ - حاشیه بر مشاعر ملا صدرا شیرازی^(۲).

(۱) نسخه در کتابخانه ملی فارس بخط مولف:

آغاز:

بسمله. الحمد النور الانوار الذی لاهو الا هو و لیس بلا هو الا هو ...

انجام ...

انتهت مقالتي وانا العبد الخاطی محمد حسین بن محمد جعفر التنکابنی شرحت الحدیث

اجابة لمن الرضى طلبه من الاخلاء. فی سنه ۱۲۵۸.

فهرست کتب خطی کتابخانه ملی فارس: ۲۱۷/۱

(۲) کتاب مشاعر اول محرم ۱۲۷۰ استنساخ گردیده و حاشیه بدون تاریخ است. نسخه در کتابخانه دانشکده الهیات مشهد میباشد.

فهرست کتابهای خطی دانشکده الهیات مشهد: ۴۴۳

(۲۷۰)

شیخ محمدحسین تنکابنی

(قبل از ۱۰۹۹ - قبل از ۱۱۵۰)

محمد حسین بن محمدرضا تنکابنی اوائل دهه هشتم قرن یازدهم در تنکابن متولد گردید تحصیلات عالی‌اش را در اصفهان گذرانیده و در عداد فضلا و دانشمندان محسوب می‌گردد قبل از ۱۱۵۰ وفات نمود.

هنگام تحصیل و تدریس بعضی از کتب درسی ادبیات و فقه و اصول را استنساخ و حواشی بر بعضی از آنها نگاشته که دلیل بر فضل و اطلاع او است از جمله کتاب مغنی اللیب است که در سال ۱۰۹۹ استنساخ و تصحیح نموده است^(۱).

(۲۷۱)

محمد رحیم مجتهد تنکابنی

(ق ۱۳ - ۱۳۰۹)

شیخ محمد رحیم بن قاسم بیگ بن جعفر قلی خان خلعت‌بری تنکابنی از اعیان معاریف و مجتهدین بنام تنکابن بوده. و بنام مجتهد در تنکابن اشتهار داشت نامبرده داماد و از شاگردان فاضل میرزا محمد تنکابنی مؤلف قصص العلماء است. پس از تحصیل قسمتی از سطوح عالی در تنکابن به تهران رفت و نزد میرزا حسن آشتیانی و میرزای جلوه و آقا علی حکیم و غیره تحصیل و مدارج عالی را کسب به موطن بازگشت بتدریس و تعلیم طلاب علوم دینی

(۱) عین نسخه در کتابخانه مدرسه حجتیه قم میباشد. (فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه حجتیه

همت گماشت و مدرسه‌ای در لزرین تأسیس نمود و ریاست علی الاطلاق آن سامان را کسب نمود در سال ۱۳۰۹ وفات کرد^(۱)
شرح حال فرزندش میرزا ابراهیم و دکتر اسماعیل قبلاً ذکر گردید.

(۲۷۲)

شیخ محمدرضا تنکابنی

(ق ۱۱ - بعد از ۱۰۹۲)

شیخ محمدرضا تنکابنی از علماء و فضلاء قرن یازدهم و از شاگردان مولی خلیل قزوینی (متوفی ۱۰۸۹) است ولی او عمده تحصیلاتش را در اصفهان گذرانیده.

در تاریخ دوشنبه هفتم شوال ۱۰۹۲ کتاب شرح اصول کافی استادش مولی خلیل را استنساخ و مقابله نموده است^(۲).
فوتش بعد از این تاریخ است.

(۲۷۳)

محمد رضا خلعتبری

(ق ۱۴)

محمدرضا بن فرج الله خان بن علی اکبر خان ساعد الممالک خلعتبری.

(۱) نسبنامه دودمان علامه تنکابنی / ۱۴۴ خاندان خلعتبری ۵۳. نقیاء البشر / ۷۲۲. قصص العلماء.

(۲) نسخه در کتابخانه شخصی خطیب محترم آقای سید علی اصغر فحول قزوینی در قزوین میباشد.

نویسنده کتاب خاندان خلعتبری است، کتاب مزبور فقط بذكر نام و نام پدر و مشاغل معاریف بزرگان این خاندان پرداخته و مطالبی را که مربوط به شرح حال خاندان است از قبیل تاریخ تولد و وفات و میزان تحصیلات و آثار و تالیفات و نکات بارز علمی و محل دفن (بیجز در موارد معدود) ذکر ننموده بهر حال در معرفی خاندان خلعتبری قابل ارزش و مطالب سودمندی در او است. در پایان کتاب محل سکونت خود را شهسوار و تاریخ ختم کتاب را ۱۳۵۴/۸/۲۵ ذکر نموده است.

(۲۷۴)

محمد رضا جعفری

(۱۳۵۰ - ۰۰۰)

شیخ محمد رضا بن نصرالله بن محمد رضا جعفری اشکوری در روز جمعه هفتم شوال در نجف اشرف متولد گردید. تحصیلات مقدماتی را بسرپرستی پدرش شیخ نصرالله اشکوری آتی الذکر انجام داده چهارده ساله بود که پدرش را از دست داد ولی هیچگاه این ضایعه باعث رکود و عقب ماندگی او در تحصیل نگردید مدارج عالی را باحسن وجه طی نمود سالها در نزد آقای حاج سید محمد روحانی که از مفاخر حوزه علمیه نجف اشرف و از آیات عظام معاصر است به تحصیل فقه و اصول پرداخت و همچنین از ابیحات فقه اصول حاج سید ابوالقاسم خوئی بهره مند گردید و مؤد و ثوق مراجع عظام قرار گرفت. حدود ۱۳۸۱ به اندونسیا مسافرت کرد بالغ بر شش ماه در آن محیط به ترویج احکام اسلامی اشتغال داشت و سپس به نجف اشرف مراجعت نمود، مدتها در دانشگاه فقه نجف بعنوان استاد ممتاز تدریس مینمود صدها دانشجو از دروس عالی او مستفیض گردیدند. چندین سفر به اروپا و قاهره و حج مشرف شده در

تمام این اسفار خدمات شایانی را انجام داد و یک سفر در معیت آیه الله العظمی آقای حاج سید ابوالقاسم خوئی بوده و بعنوان سخنگوی ایشان پاسخگوی سئوال بود. در اثر فشار دولت بعث در سال ۱۳۹۲ به تهران مهاجرت کرد و تاکنون در تهران به تدریس و تربیت جوانان متدین اشتغال دارد.

دارای آثار متعدد در زمینه های مختلف میباشد که برخی از آنها بصورت مقاله در مجله تراثنا و در هزاره شیخ مفید بچاپ رسید. نامبرده از مفاخر حوزه نجف اشرف و در حقیقت دائرة المعارف سیار میباشد.

(۲۷۵)

محمد زمان تنکابنی

(ق ۱۱ - بعد از ۱۱۱۸)

محمد زمان بن حاجی مراد خان تنکابنی «دیلمی»، از فضلا و دانشمندان قرن یازدهم و اوائل قرن دوازدهم بوده.

کتاب تلخیص المنطق را در شب سه شنبه ۱۰ ج ۱۰۹۴ با خط نستعلیق استنساخ نموده و بر آن حواشی دارد^(۱).

امالی شیخ صدوق را با نسخه صحیحی مقابله کرده است و تملک وی روی برگ اول با مهر مربع (محمد زمان) و خطش در پایان نسخه دیده میشود^(۲).

کتاب اسرار الصلاة شهید ثانی را بامر شاه سلطان حسین صفوی بفارسی ترجمه نموده، علامه تهرانی تاریخ نوشتن را سال ۱۱۱۸ ذکر نموده^(۳).

(۱) نسخه بشما ۳۰۰۱ در کتابخانه مدرسه سپه سالار تهران میباشد. (نسخه های خطی کتابخانه مدرسه

سپه سالار: ۵۰۱/۳)

(۲) فهرست کتابهای خطی کتابخانه آیه الله العظمی مرعشی قم: ۱۰۱/۱۷.

(۳) الذریعه: ۷۸/۴ و تذکره القبور: ۳۴۶.

(۲۷۶)

شیخ محمد شریف تنکابنی

(ق ۱۳ - بعد از ۱۲۷۴)

محمد شریف بن محمد نجف تنکابنی اوآخر نیمه اول قرن سیزدهم در تنکابن متولد گردید، مقدمات و سطوح را در مدارس علمیه تنکابن فراگرفت سپس به اصفهان عزیمت نموده و مدارج عالیہ را طی کرد. در سال ۱۲۷۴ کتاب تمهید القواعد شهید ثانی را استنساخ و مقابله نموده است.^(۱)

(۲۷۷)

شیخ محمد صادق تنکابنی

(۰۰۰ - حدود ۱۲۹۰)

شیخ محمد صادق تنکابنی از اجله شاگردان شیخ مرتضی انصاری بوده، عده زیادی از بزرگان نزد او تلمذ نمودند، او در اصفهان سکونت گزید و در شمار علماء و مشاهیر محسوب میشد. از جمله کسانی که نزد او تحصیل کرده شیخ الشریعه اصفهانی (متوفی ۱۳۳۹ ق) است، که از استادش تنکابنی بسیار تعریف و تمجید میکرد.

حدود ۱۲۹۰ وفات نمود^(۲).

۱- ابن کثیر

(۱) ابن نسخه را در سال ۱۳۹۱ ق در کتابخانه شخصی آقای عبدالوهاب فرید در رامسر ملاحظه نمودم.

(۲) الکرام البررة: ۶۲۹ - تذکرة القبور: ۳۷۸.

(۲۷۸)

شیخ محمد صادق صدر الشریعه

(۱۳۱۵ - ۱۴۰۰)

شیخ محمد صادق صدر الشریعه علامه تنکابنی فرزند شیخ عبدالعلی صدر العلماء تنکابنی در ششم رمضان در سلیمان آباد تنکابن متولد گردید. مادرش دختر میرزا محمد تنکابنی (مؤلف قصص العلماء) میباشد. تحصیلات مقدماتی را در سلیمان آباد تنکابن تحصیل نمود سپس به قم مهاجرت کرد و از محضر آیات عظام چون حاج شیخ عبدالکریم حائری وسید محمد تقی خونساری و آقا نجفی مرعشی در فقه و اصول استفاده شایان نمود نزد امام خمینی و میرزا خلیل کمره‌ای و میرزا محمد علی شاه‌آبادی علوم عقلی را فراگرفت و در نزد حاج شیخ عباس قمی و حاج ابوالقاسم قمی و آقا شیخ مهدی پائین شهری درایه و حدیث و علوم روائی را خواند. و بمراحل عالیّه نائل گردید. به شهریار منتقل شد. و در عداد علماء آن سامان قرار گرفت. در سال ۱۳۱۱ خورشیدی بسر دفتری ازدواج و طلاق و اسناد رسمی منصوب گردید.

او قصائد و اشعار زیادی سروده است که یکی از قصائد او را نگارنده در کتاب مناقب منظومه یا شکوفه‌های نشکفته^(۱) ملاحظه نمودم.

تالیفات او عبارتند از:

۱ - تفسیر منظوم فارسی.

۲ - قصائدی چند در علم امام علیه السلام.

(۱) کتاب مناقب منظومه چاپ ۱۳۴۳ خ جمع آوری شیخ عباس مزارعی روحانی متولد ۱۳۲۳ ق در دشتی، پس از طی تحصیلات بسر دفتری ازدواج و طلاق در آبادان منصوب گردید، نامبرده از دوستان نگارنده بوده و گراراً در مجالس متعدد او را ملاقات مینمودم دارای خط بسیار زیبا و تالیفاتی بوده، و بعضی از کتابها را با خط نستعلیق استنساخ نموده است. در ربیع الثانی ۱۴۰۶ در دشتی وفات کرد.

- ۳- مرثی اهل البیت علیهم السلام.
 - ۴- نسبت نامه آیت الله العظمی مرعشی نجفی منظوم.
 - ۵- منظومه در جبر و تفویض.
 - ۶- مولوی نامه رد بر بعضی از شبهات مولوی منظوم.
 - ۷- منظومه ای در شرح حدیث قدسی.
 - ۸- دیوان اشعار متفرقه حدود پنجاه هزار بیت.
- نامبرده در شهریار وفات و در گورستان امام زاده اسماعیل شهریار بخاک سپرده شد^(۱).

(۲۷۹)

محمد صادق تنکابنی

(حدود ۱۲۳۰ - بعد از ۱۲۶۲)

شیخ محمد صادق بن محمد تنکابنی، در تنکابن متولد گردید مقدمات را در مدارس علمیه تنکابن فراگرفت و به کربلا مشرف شد پس از اتمام سطوح عالی به درس صاحب ضوابط حضور یافت و مدارج عالی را تحصیل و به تدریس مشغول گردید بعد از فوت استادش صاحب ضوابط وفات نمود.

در تاریخ یکشنبه ۱۵ شعبان ۱۲۶۲ استنساخ کتاب ضوابط الاصول را بپایان رسانیده و مقابله و تصحیح نموده است^(۲).

م احتمالاً نامبرده همان شیخ محمد صادق تنکابنی مذکور بشماره ۲۷۷ در این کتاب و استاد شیخ الشریعه اصفهانی باشد.

(۱) نسبتنامه دودمان علامه تنکابنی / ۱۸۷.

(۲) عین نسخه بشماره ۱۵۲۸ در کتابخانه عمومی شیوار میباشد.

(۲۸۰)

محمد صادق تنکابنی

(ق ۱۱ - بعد از ۱۰۹۹)

محمد صادق بن حاجی مراد تنکابنی. از علماء و دانشمندان و در هیئت ریاضیات وارد بوده. وی اوائل قرن دوازدهم در قید حیات بوده شرحی بر کتاب الملخص فی الهیة نوشته که در تاریخ سه شنبه سوم صفر ۱۰۹۹ آنرا با تمام رسانیده است^(۱).

نامبرده گویا برادر محمد زمان بشماره ۲۷۵ مذکور باشد.

(۲۸۱)

شیخ محمد صادق جعفری

(۱۳۵۴ - ۰۰۰)

شیخ محمد صادق بن نصرالله بن محمدرضا جعفری اشکوری از فضلا و دانشمندان معاصر و از شاگردان عمده آیات عظام حاج سید محمد روحانی قمی و حاج سید ابوالقاسم خوئی است.

نامبرده در نجف اشرف متولد گردید و در سن ده سالگی پدر را از دست داد ولی همدوش با برادرش (شیخ محمدرضا سالف الذکر) به تحصیل همت گماشت و در این راه جدیت تمام نمود و مدارج عالیہ را نائل گردید. در سال ۱۳۹۱ به تهران مهاجرت نمود بتدریس و ارشاد مشغول گردید.

(۱) عین نسخه بخط مؤلف در کتابخانه ملی فارس است. فهرست کتب خطی کتابخانه ملی فارس:

و تاکنون در تهران سکونت دارد.

دارای تالیفاتی است که عبارتند از:

- ۱- تقریرات دروس اساتیدش در فقه و اصول.
 - ۲- حاشیه بر کتاب وافی فیض کاشانی و غیره.
- نامبرده از مدرسین بارز سطوح عالی فقه و اصول (رسائل و مکاسب و کفایه) میباشد.

(۲۸۲)

حاج شیخ محمد مجتهد صالح تنکابنی

(حدود ۱۲۱۰ - بعد از ۱۲۶۰)

محمد صالح معروف به مجتهد تنکابنی، از مدرسین و علماء اواسط قرن سیزدهم بوده، ادبیات و سطوح را در مدارس علمیه تنکابن تحصیل نمود و سپس به اصفهان رفت در اصفهان نزد ملا علی نوری و سید محمد طباطبائی به تحصیل معقول و منقول پرداخت و به کربلا عزیمت نمود و در نزد شریف العلماء و سید ابراهیم قزوینی در فقه و اصول تلمذ نمود و مدتی در نجف اشرف از بحث صاحب جواهر استفاده نمود.

اواسط قرن سیزدهم به موطن بازگشت و مدرسه تأسیس نمود که در آن مدرسه دهها نفر از فضلا تحصیل و استفاده نمودند. و سرانجام در تنکابن وفات کرد.

(۲۸۳)

میرزا محمد صالح شیخ الاسلام ✕

(ق ۱۳)

میرزا محمد صالح شیخ الاسلام تنکابنی، عالم و ادیب شیخ الاسلام در تنکابن در اواخر قرن سیزدهم بوده.

نامبرده در نواحی لرزبن اقامت داشته، دارای طبع شعر بوده که نگارنده قطعه ذیل را در مجموعه‌ای مشاهده نمودم.

چراغ خلوت شبهای تار می آید	نسیم مضطرب آمد که یار می آید
برای سوختن حسنش شرار می آید	بدلنوازی پروانه میزبان شمع می
شکفته روی پر از صد بهار می آید	نوازشی زنگه خنده‌ای به لب دارد
بلطف اگر چه بود هجر کار می آید	بطلع دل خود دیده‌ایم آشوبی
روند هر چه رود در کنار می آید	ندیده است کسی از بتان وفا بزمان

خط گلاهی صالح اگر چه بی قدر است

نگاهداری که آخر بکار می آید

در شعر صالح تخلص مینمود.

احتمالاً او آخر قرن سیزدهم وفات نموده.

(۲۸۴)

محمد صالح حکیم

(حدود ۱۲۶۵ - بعد از ۱۳۰۰)

محمد صالح بن محمد تقی بن محمد صالح حکیم تنکابنی، در تنکابن متولد گردید پس از فراگرفتن ادبیات فارسی و عربی به تحصیل طب پرداخت و در این رشته ماهر گردیده و طبابت مشغول شد.

بسیاری از کتب طبّی را هنگام تحصیل استنساخ نموده است از جمله قانون بوعلی سینا^(۱) و کتاب الحاوی فی التداوی را در سال ۱۲۸۸^(۲) و الشواهد الربوبیه

(۱) فهرست نسخه‌های خطی چهار کتابخانه مشهد: ۳۶۷.

(۲) فهرست مذکور: ۲۸۵.

فی المناهج السلوکیه را نیز در همان سال^(۱) استنساخ نموده است که اکنون کتب مزبور در کتابخانه مسجد گوهرشاد مشهد میباشد.
بعد از ۱۳۰۰ ق وفات کرد.

(۲۸۵)

شیخ محمد صالح تنکابنی

(حدود ۱۲۲۰ - حدود ۱۳۰۰)

محمد صالح بن محمد حسین تنکابنی، از دانشمندان و مدرسین مدارس علمیه تنکابن بوده، مقدمات و قسمتی از سطوح^(۱) را در مدارس علمیه تنکابن فراگرفت. سپس به اصفهان جهت تحصیل مدارج عالیہ عزیمت نمود، و در نزد حاجی کلباسی و حجة الاسلام شفتی تلمذ نمود و پس از نیل بمدارج عالیہ بتدریس مشغول گردید و اواخر قرن سیزدهم وفات نمود.

(۲۸۶)

محمد علی اشکوری

(۰۰۰ - حدود ۱۲۶۵)

محمد علی بن احمد اشکوری در اشکور متولد گردید تحصیلاتش را در تنکابن آغاز و سپس به اصفهان عزیمت نمود و مدارج عالیہ را طی نمود هنگام تحصیل برخی از کتب درسی را استنساخ و بر آنها تعلیقاتی نگاشته است. از

(۱) فهرست مذکور: ۳۴۲.

(۲) در ماه رجب ۱۲۴۱ کتاب معالم الاصول را حین تحصیل استنساخ نمود به فهرست خطی چهار کتابخانه مشهد ۴۰۰/۱ مراجعه گردد.

جمله در سال ۱۲۳۵ حاشیه بر مطول را استنساخ نموده که نسخه مزبور در کتابخانه آستان مقدس رضوی است.

(۲۸۷)

شیخ محمدعلی اشکوری

(حدود ۱۳۱۵ - ۲۰۰۰)

شیخ محمدعلی اشکوری در اشکور متولد گردید در سن شش سالگی خواندن و نوشتن را فراگرفت به تحصیل ادبیات و علوم اسلامی پرداخت و در مدارس علمیه تنکابن و اشکور به تحصیل پرداخت سپس به قزوین رفت و سطوح عالی را در قزوین فراگرفت به نجف اشرف مهاجرت نمود و به تحصیلات عالی همت گماشت و مدتی نزد شیخ شعبان گیلانی فقه و اصول تلمذ نمود و مدارج عالی را نائل بتدریس پرداخت. از وفات او اطلاع دقیقی در دست نیست.

(۲۸۸)

مولی محمد علی جلیلی تنکابنی

(۰۰۰ - بعد از ۱۱۱۴)

مولی محمد علی جلیلی تنکابنی از دانشمندان و فضلا قرن دوازدهم و از شاگردان سید محمد بن محمد باقر مختاری نائینی متوفی ۱۱۴۰ مؤلف کتاب (زواهر الجواهر فی نوادر الزواجر) است استادش بدو دو اجازه داده اولی را در

روز جمعه ۱۵ رجب سنه ۱۱۱۳ ودومی بتاريخ آخر ربيع الاول سنه ۱۱۱۴ نوشته است و در اجازة اولی چنین آمده:

فقد قرأ علی الاخ الصالح الفالح الراجح الرابع التقى النقى الزكى المولى
الكامل العالم الفاضل المولى محمد علی الجلیلی التنکابنی سلمه الله
وابقاءه.

و در اجازة دوّمی چنین آمده:

فقد قراء علی اخى فی الله... العامل الكامل والباسل الفاضل العالم
الحازم صاحب المفاخر والمكارم ابو المعالی وزین الامالی المولى محمد
علی... (۱).

(۲۸۹)

شیخ محمد علی تنکابنی

(ق ۱۳ - قبل از ۱۳۲۰)

شیخ محمد علی تنکابنی مشهور به آقا مجتهد از علماء متبحر و فضلاء جلیل
القدر بوده.

علامه تهرانی مینویسد:

در فقه و اصول ید طولائی داشته و در سایر علوم دینیہ اطلاعات وسیعی
دارا بوده، و در تنکابن مورد وثوق عموم و به آقا مجتهد معروف گردید،
وفاتش در دهه دوّم قرن چهاردهم (قبل از ۱۳۲۰) اتفاق افتاد.
شاگردش فاضل جلیل القدر سید صادق تنکابنی برایم نقل نمود:

(۱) در الاخبار تألیف محمد قاسم بن محمدرضا را ملاحظه نمودم که محمد علی تنکابنی بسال ۱۱۲۹
استنساخ نموده، محتملاً مترجم فوق الذکر باشد اکنون نسخه مزبور بشماره ۱۱۵۵۵ در کتابخانه آستان
قدس رضوی است.

کتابهایی از قبیل تقریرات فقه و اصول و غیره تألیف نموده^(۱). نگارنده در سال ۱۴۰۸ ق کتاب قضاء و شهاداتی را در کتابخانه مرکز تبلیغات اسلامی چالوس ملاحظه نمودم در صفحه اول کتاب جزء موقوفات میرزا محمدعلی تنکابنی ذکر شده، مسئول کتابخانه مدعی بود که از تالیفات شیخ محمدعلی تنکابنی (مترجم) است گویا تقریرات درس یکی از اساتیدش باشد.

(۲۹۰)

شیخ محمدعلی اشکوری

(ق ۱۴)

شیخ محمدعلی بن علی اکبر کاکرودی اشکوری، از علماء و دانشمندان و عمده تحصیلاتش در نجف اشرف بوده دارای تالیفاتی است از جمله کتاب (کشف الاسرار)^(۲) میباشد.

(۲۹۱)

ملا محمد علی کشکوئی

(ق ۱۲ - ق ۱۳)

ملا محمد علی کشکوئی از دانشمندان و فضلا و از معاریف عصر خود بوده اوائل قرن سیزدهم وفات کرد.

(۱) نهایة البشر: ۱۲۹۷.

(۲) الذریعة: ۱۴/۱۸ فیرست نسخه‌های خطی: ۵۶/۱۷

فرزندان و نوادگانش از فضلا و علماء و شرح حال آنها هر يك در مجلس یاد گردید وی نیای خاندان واعظی است که اکنون در تنکابن سکونت دارند.

(۲۹۲)

محمدعلی تنکابنی

(حدود ۱۲۰۰ - بعد از ۱۲۵۰)

محمدعلی بن محمدباقر تنکابنی، در تنکابن متولد گردید مقدمات را در مدارس علمیه تنکابن فراگرفت سپس به تحصیل علم طب همت گماشت.

مترجم حین تحصیل کتاب کفایة المجاهدیه را که در علم طب است در سال ۱۲۳۵ استنساخ نموده^(۱).

وفاتش بعد نیمه قرن سیزدهم میباشد.

(۲۹۳)

مولی محمدعلی تنکابنی

(ق ۱۲ - ق ۱۳)

محمدعلی بن محمد صالح تنکابنی از علماء و دانشمندان اواخر قرن دوازدهم و اوائل قرن سیزدهم است تملك نامبرده را بر بعضی از کتب ملاحظه نمودم.

(۱) فهرست نسخه‌های خطی چهار کتابخانه مشهد: ۱۶۵.

(۲۹۴)

سید محمد علی اشکوری

(ق ۱۳ - قبل از ۱۳۳۰)

سید محمد علی بن معصوم حسینی اشکوری. از فقهاء و علماء جلیل القدر و از شاگردان میرزا حبیب الله رشتی بوده. علامه تهرانی مینویسد:

عالم جلیل سید محمد رشتی که از شاگردان میرزا حبیب الله رشتی بود برایم نقل کرد: سید محمد علی اشکوری در دهه سوم قرن چهاردهم (قبل از ۱۳۳۰) وفات کرد^(۱).

(۲۹۵)

سید محمد علی صدرائی اشکوری

(۱۳۳۰ - ۱۳۹۸)

سید محمد علی بن سید موسی موسوی اشکوری. ۱۷ شوال ۱۳۳۰ ق در نجف اشرف متولد گردید.

در سال ۱۳۴۵ با اتفاق والدش به ایران آمد و در شهر لنگرود سکونت نمود پس از شش ماه توقف به قم عزیمت نمود. ادبیات را نزد شیخ محمدرضا اعمی و حاج شیخ ابوالقاسم نحوی فراگرفت. سپس به تحصیل سطوح پرداخت و در نزد شیخ عباس تهرانی و آیت الله العظمی نجفی مرعشی و ادیب تهرانی و آقا نورالله خمینی و شیخ عباسعلی شاهرودی تحصیل نمود و سطوح عالی را نزد

(۱) نقباء البشر: ۱۵۴۰.

آیات عظام سید محمدتقی خونساری وسید احمد خونساری ومیرزا محمد همدانی وحاج سید محمدرضا گلپایگانی ومعقول وحکمت را نزد امام خمینی واسفار وخلاصه الحساب را نزد شیخ ابراهیم نجف آبادی وتفسیر را نزد شیخ محمدتقی اشراقی وسید محمدتقی اصفهانی ودرايه ورجال وحديث را نزد شیخ عبدالرحیم فصولی فراگرفت. واز بحث خارج آیات عظام حاج شیخ عبدالکریم حایری وحجت کوهکمری وسید محمدتقی خونساری وحاج آقا حسین بروجردی استفاده شایان نمود ومدارج عالیه را طی کرد واز آیات عظام مرحوم سید ابوالحسن اصفهانی وحجت وسید محمدتقی خونساری باجازه اجتهاد نائل گردید وبه گیلان بازگشت ودر رشت رحل اقامت افکند وازراء وعظ وخطابه وتالیف بوظائف شرعی قیام نمود ودر شمار خطباء طراز اول گیلان محسوب میگردد ودر اغلب شهرهای گیلان در مجالس مهم از او جهت سخرانی دعوت میشد. ومدتی در رادیو تهران ورشت سخرانی مینمود.

نگارنده کراراً سخرانی های او را در راهسر ورودسر ونجف اشرف استماع نموده بودم واز نزدیک یا او آشنا بودم.

در محرم ۱۳۹۸ در اصفهان در اثر سکنه وفات کرد.

دارای تالیفاتی است که اغلب آنها بچاپ رسیده وعبارتند از:

- ۱- حقائق اسلام در دو جلد (مجموعه سخرانی های او در رادیو تهران).
- ۲- وظائف ایرانیان در موقع انتخابات.
- ۳- معارف اسلام.
- ۴- پرتو حق. زندگانی حضرت امیرالمومنین علی بن ابی طالب علیه السلام.
- ۵- رد عقائد کارل مارکس ولنین ومکتب دیالیک تیک ماتریالیست وکمونیسم.
- ۶- تفسیر سوره (یس).
- ۷- روح اسلام.
- ۸- رساله نبویه (رد اعتراضات مسیحها بدین اسلام وپیامبر اسلام).
- ۹- سفر نامه مکه معظمه. (مباحثات با علماء مذاهب چهارگانه).
- ۱۰- بوستان اسلامی. (مقالات مختلف که در مجلات در روزنامه ها چاپ

کرده بود).

۱۱ - دیوان اشعار. (مشمول بر قصائد، مراثی، غزلیات که بنام گلزار احمدی بچاپ رسید).

مجله هفتگی پرچم دار اسلام از سال ۱۳۳۰ به بعد و طلوع اسلام از سال ۱۳۳۷ به بعد بسردبیری و امتیاز وی در رشت منتشر^(۱) میگردید.

(۲۹۶)

ملا محمد کاظم کلام وری

(حدود ۱۲۴۵ - حدود ۱۳۰۵)

ملا محمد کاظم بن کربلانی سلیمان کلام وری^(۱) تنکابنی در کلام ورتولد گردید و تا سال ۱۲۶۵ در مدرسه حاجی محمد صالح مجتهد به تحصیل اشتغال داشت سپس مدارج عالییه را در عتبات طی نمود به موطن بازگشت. نگارنده دو جلد از کتابهایی که در حین تحصیل استنساخ نموده مشاهده نمودم^(۲). حدود ۱۳۰۵ وفات نمود.

(۱) گنجینه دانشمندان: ۳۸۱/۴، فهرست روزنامه‌های فارسی: ۲۵ بشماره ۲۷۰.

(۲) کلام ورجزه سلیمان آباد شهسوار است.

(۳) کتاب البیجه المرضیه فی شرح الالفیه را در سال ۱۲۶۰ در حین تحصیل در مدرسه حاج شیخ محمد صالح استنساخ نموده و در ظهیر آن مینویسد:

در مدرسه مجتهد العصر حاجی محمد صالح به تحصیل اشتغال دارم. و کتاب اصول را نیز در قریه کلام ورت در ربیع الاول ۱۲۶۵ استنساخ نموده عین دو نسخه را در کتابخانه شخصی آقای سید محمد محسن پیر سیدی در سال ۱۳۹۱ ق در رامسر مشاهده نمودم.

(۲۹۷)

محمد کاظم تنکابینی

(ق ۱۲)

محمد کاظم بن صفی الله دیلمی تنکابینی، معاصر مجلسی دوم و از دانشمندان کتاب اصول کافی با تعلیقات و شرح مولی محمد صالح مازندرانی را استنساخ و در محضر علامه مجلسی صاحب بچار مقابله نموده، علامه مجلسی چنین مرقوم داشته:

(بلغ سماعاً ایده الله تعالی و کتب محمد باقر بن محمد تقی عفی عنه)

البته بعد از فوت شارح استنساخ گردیده است^(۱)

(۲۹۸)

شیخ محمد کاظم تنکابینی

(۰۰۰ - حدود ۱۰۳۳)

محمد کاظم بن عبدالعلی تنکابینی شیرمی^(۲) ملقب به عبدالکاظم^(۳)، فاضل

(۱) گنجینه خطوط ... ۱۲۳۱/۲.

(۲) در حاشیه قانون الادراک مینویسد: شیرم طائفه‌ایست از آمل.

(۳) میرزا عبدالله افندی مؤلف ریاض العلماء در جلد ۱۶۱/۳ مینویسد:

نامبرده در برخی از مولفات نام خود را محمد کاظم و برخی عبدالکاظم یاد نموده است

و در همان صفحه که شرحی از حال نامبرده بنام عبدالکاظم یاد نموده می‌ریسد:

بدان ترجمه نامبرده در باب میم با بعضی از مطالب مفید ذکر خواهد گردید.

متأسفانه حرف میم کتاب مذکور مفقود الاثر گردید. نقل شد نسخه اصل همراه یکی از بزرگان در

سفری بوده که آن شخص سوار بر کشتی گردیده در اثر طوفان قسمتی از کتاب در دریا افتاده و از بین رفت

عالم حکیم محقق اصولی متکلم مدقق جامع. اواخر قرن دهم هجری در تنکابن^(۱) متولد گردید، عمده تحصیلاتش نزد شیخ بهائی بوده^(۲). وبا میرداماد مباحثاتی دارد که خالی از فائده نیست.

از قرائن و امارات و برخی از یاداشتهای او برای نگارنده معلوم گردید که در مشهد مقدس سکونت داشته و به تدریس و تألیف مشغول بوده.

قبل از سال ۱۰۰۸ سفری به کربلا مشرف گردیده و از آن پس تا سال ۱۰۳۳ در مشهد مقیم بوده و دارای مولفاتی بشرح ذیل میباشد:

۱- لوح المحفوظ لأسرار کتاب الله الملقوظ، در کلام. نسخه‌ای از این کتاب در کتابخانه دانشکده ادبیات مشهد میباشد. تاریخ تألیف بیستم صفر ۱۰۲۸ و بنام شاه عباس حسینی موسوی تقریر گردیده است^(۳).

۲- اثنی عشریه، در مشکلات علوم دوازده گانه، تفسیر، کلام، اصول، هیئت، الهیات، طبیعیات، هندسه، حساب، فقه، حدیث، ادبیات عربی، منطق. این کتاب را در سال ۱۰۱۵ تألیف و به شاه عباس اول صفوی اهداء نموده است^(۴). و در بعضی از مصادر بنام (انموذج العلوم) نامیده شده.

۳- العشرة الكاملة: در موضوع ده علم بحث نموده و مانند اثنی عشریه باستثناء فقه و حدیث میباشد، این کتاب را بنام عبدالرحیم خان یکی از امراء

و بعضی نقل کردند در بصره اثاث حامل کتاب و کتاب بسرقت رفت پس از چند سال پنج جلد از آن را از شخصی خریداری کردند اکنون نسخه اصل در کتابخانه دانشکده ادبیات تهران بشماره (۵۳ ب) میباشد. آقای سید احمد حسینی اشکوری قسمت شبعه را تحقیق نموده و کتاب مزبور در شش جلد جزء انتشارات کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی بچاپ رسیده است.

(۱) در پایان اثنی عشریه مینویسد:

محمد کاظم بن عبدالعلی الاملی و التنکابنی مولدأ

(۲) دو اجازه نگارنده بخط شیخ بهائی برای نامبرده مشاهده کردم که در یکی از آن دو اجازه شیخ بهائی تصریح به استادی او نموده و کتابیائی را شیخ محمد کاظم تنکابن نزد او خوانده ذکر میکند عین دو اجازه در این ترجمه ذکر خواهد شد.

(۳) فهرست کتابهای خطی کتابخانه دانشکده ادبیات فردوسی مشهد: ۱۶۱ الذریعه: ۳۷۶/۱۸

(۴) الذریعه: ۱ / ۴۰۶/۲ اعیان الشیعه: ۳۲/۸

معاصرش در هند تألیف وبدو اهداء نموده است^(۱).

۴- قانون الادراك، یا برهان الادراك، در شرح تشریح الافلاك شیخ بهائی در سال ۱۰۰۷ بنام شاه عباس اول صفوی ویدستور شیخ بهائی تألیف نموده است^(۲).

(۱) الذریعه: ۲۶۶/۱۵ اعیان الشیعه: ۳۲/۸ دانشمندان گیلان مخطوط

صاحب ریاض العلماء ۱۶۱/۳ در باره کتاب اثنی عشریه والعشره الکامله چنین مینویسد:

رساله اثنی عشریه را در کتابخانه حضرت عبدالعظیم «در ری» ملاحظه نمودم ... وآن نسخه‌ای را که ملاحظه کردم مولفش مولی محمد کاظم بن عبدالعلی التتکابنی مولداً بوده ... و نیز نسخه دیگری از رساله اتمودج العلوم «اثنی عشریه» بعینها از تالیفات او در هرات مشاهده کردم که آنرا العشره الکامله نامیده بود. و مولفش مولی عبدالکاظم بن عبدالعلی التتکابنی بود. و آنرا برای امیر جلیل عبدالرحیم خان ملقب به خاقان النبی از امراء هند تألیف نموده بود.

تصور میکنم نامبرده این کتاب را در آغاز در هند ویا ایران تألیف نموده و بان امیر اهداء کرده و سپس با تغییر نام کتاب و اضافه دو علم دیگر بر او و تغییر دیباچه کتاب را به پادشاه ایران اهداء نموده و نامش را در اولی عبدالکاظم ودر دومی محمد کاظم یاد نموده ویا بعکس در ابتداء این کتاب را برای پادشاه ایران و سپس با تغییراتی در اسم و دیباچه و نام و کم نمودن دو علم آنرا به امیر مذکور اهداء نموده است. البته این موضوع بین نویسندگان شایع است چنانچه در باره یکی از علماء معاصر این مطلب ملاحظه شد و آن استاد دانشمند شیروانی (قدس سره) است. هنگامیکه شاه سلیمان صفوی او را از نجف خواست نامبرده بعضی از تالیفات را تغییر داده «و بنام شاه سلیمان آنها را اهداء نموده است».

(۲) الذریعه: ۹۳/۳ و ۱۴۸/۱۳ و ۱۸/۱۷ و الغدیر: ۲۶۴/۱۱

علامه تهرانی در الذریعه: ۱۸/۱۷ مینویسد:

نسخه از این کتاب در کتابخانه شیخ محمد سماوی «در نجف اشرف» مشاهده نمودم بنام نهاییه الادراك یا برهان الادراك نامیده شده است.

البته کتاب نهاییه الادراك تألیف ملا محمد صادق بن ملا محمد سراب تنکابنی است. بزرگان

رامسر: ۱۸۵، گویا تشابه نسبت باعث این اشتباه گردیده است. الذریعه ۳۹۴/۲۴.

نگارنده در تاریخ ۱۴ ربیع الثانی ۱۴۰۲ نسخه‌ای از قانون الادراك بخط ملک عزالدین محمد که در

تاریخ ۱۰۲۹ آنرا اتمام رسانیده بود در قم ملاحظه نمودم. آغازش چنین آمده:

بسم الله الحمد لله الذی شرح صدورنا بتشریح الافلاك ...

در صفحه اول کتاب مؤلف «محمد کاظم تنکابنی» اجازه‌ای بدین شرح نوشته بود:

۵- حاشیه بر کتاب محصول فخر الدین رازی^(۱).

میرزا عبدالله افندی در ریاض العلماء: ۱۶۲/۳ مینویسد:

من در تیریز نسخه‌ای از محصول فخر الدین رازی را ملاحظه کردم که
بخط نامبرده (محمد کاظم) حواشی نوشته شده که خالی از تحقیق و تدقیق
نیست.

۶- شرح بر تذکره نظام الدین.

نسخه‌ای از این کتاب را محمد علی بن محمود تبریزی بتاریخ سه شنبه
هشتم ذیحجه الحرام ۱۰۳۳ در عصر مؤلف در مشهد استنساخ نموده و حواشی
منه دام ظلّه و سلمه الله مشاهده میشود^(۲).

الحمد لله رافع السموات وخافض الارضین، والصلوة علی من کان نبینا وآدم بین الماء
والطین، وعلی سائر البرر العظام، والسفرة الکرام، أنمه الدین صلوات الله علیهم اجمعین.
اما بعد فقد قراء علی و اشتغل فی برهة من الزمان لدى الاخ الاعز الامجد الالمعی اللوذعی
الاکملی الافضلی ملک الفضلا معز العلماء، شمس سماء الافاده، بدرسیماء الافاضه المعزز
المجدد ملک عزالدین محمد ادام الله سبحانه فضله وکثر من علماء الزمان مثله هذا الکتاب
المستطاب المسمی بقانون الادراک فی شرح تشریح الافلاک، قرأته بحث و تدقیق و اتقان
و تحقیق و لعمری انه قد احرز نصاب السبق فی مضمار الاقران و قد فاز بالقدح المقلی من بین
الاخوان.

وقد اجزت له اطال الله عمره ان یروی عنی لمن شاء و احب فمن له اهلیه الدرایه
و استحقاق الضبط و الروایه و المرجو منه ان لا ینسانی بصلاح الدعوات مظان الاجابات فی
اعقاب الصلوات و اداب الزیارات و اناء الخلوات مع خالق الکائنات حسبنا و نعم الوکیل نعم
المولی و نعم النصیر.

و کتب الفقیر الی الله الغنی محمد کاظم [بن] عبدالعلی الجیلانی التنکابنی اوتی کتابهما
بیمینهما فی البقعه المبارکه الملکوئیه و الصنفه المتبرکه اللاهوئیه الروضة الرضیه الرضویه
علی من حل فیها افضل التحیه فی سنه ۱۰۳۰.

(۱) کتاب المحصول در اصول فقه است که از تالیفات شیخ فخرالدین محمد بن عمر رازی متوفی ۶۰۶

میباشد. الذریعه: ۱۹۲/۶

(۲) این کتاب در ۲۲۶ ورق و در کتابخانه مجلس می باشد.

آغاز:

بسم الله. احمد الله علی ان جعلنی من اولی الباب ... اما بعد فیقول الفقیر الی الله الغنی

از این حواشی چنین استفاده می‌گردد که مؤلف بعد از این تاریخ (۱۰۳۳) وفات نموده است.

۷- شبه الطفره:

ذیلی است بر مسئله هفتم انموذج دوانی در حل شبه الطفره نگارنده در تاریخ ۱۳۴۹/۶/۵ خورشیدی عین نسخه را بخط مؤلف در کتابخانه ملک تهران مشاهده نمودم^(۱).

۸- حاشیه بر تفسیر فخر رازی.

حاشیه مذکور در هامش قطعه‌ای از تفسیر فخر رازی نوشته - نسخه مذکور تاریخ استنساخش ذکر نشده ولی در تاریخ ۷۱۵ هـ.م. مقابل گردیده حاشیه بخط مؤلف است^(۲). در آخر سوره کهف با خط نسخ زیبا و درشت این عبارت را نوشته: هو الله سبحانه قد اکتحل عینای بمطالعه هذه السورة الشريفة ليلة الاثني عشر من ذي قعدة الحرام المنتظم من خمس وعشرين فوق الالف الهجرية على الصادع بها افضل التحية. وانا الفقير الى الله الغنى محمد كاظم بن عبد العلي التنكابني رزقه من العمر اسعده ومن العيش ارغده

عبدالكاظم ... قال المصنف ... الحمد لله مفيض الخير ...

انجام:

فاذا تأملت علمت ان القائل لم يفرق بين الكل والجزء مثله عن مثله غريب جداً ثم انه في ذلك امورا اخرى لله على التوفيق لاتمامها اولاً و آخراً وظاهراً وباطناً.

(فهرست کتابخانه مجلس: ۹۶/۱۲)

(۱) آغاز:

بسمله. وبه نستعين للتتميم. اما بعد حمدالله وحده والصلاة على من اعز بنصره جنده وعلى آله ...

انجام

... كما هو شأن المستضعفين من الرجال والنسوان والاطفال وهو سبحانه ... كتبه مولفه الفقير محمد كاظم بن عبد العلي ... اوتى كتابها يمينهما في المشهد المقدس سنة ۱۰۲۷ بجهة خير الله.

در چهار برگ ۱۷ سطری کاعد ترمه جلد تیماج سرخ لائی ۱۲/۷×۱۹/۶ بشماره ۶۴۲۷

(۲) عین نسخه را نگارنده در سال ۱۳۸۹ در کتابخانه امیرالمومنین علیه السلام در نجف اشرف بشماره ۷۷۳ ملاحظه نمودم.

آمین آمین.

۹- رساله در حقائق سوره الفتح.

این رساله حاشیه ایست بر تفسیر قاضی بیضاوی^(۱).

۱۰- رساله در اصول دین (عربی).

رساله ایست مختصر در اصول دین استدلالی در چهار فصل^(۲).

درخاتمه این دو رساله استادش شیخ بهائی دو اجازه برای مؤلف نوشته که بجهت فوائد آن عیناً درج میگردد.

بسم الله الرحمن الرحيم

اما بعد، الحمد والصلوة فقد قراء على الاخ الاعز الافضل الامجد الذكى
الزكى الالمعى اللوذعى شمساً للأفاده والاخوه والدين مولانا محمد كاظم
وفقه الله سبحانه لارتقاء ارفع معارج الكمال شرح درايه الحديث من
تاليفات شيخنا الاجل الاكمل افضل المتأخرين وانموذج المتقدمين الجامع
فى معارج السعادتین رتبه العلم ودرجه الشهادة زين المله والدين اعلى الله

(۱) نسخه بخط مؤلف ضمن مجموعه‌ای در کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی در قم بشماره ۴۲۵۰
میباشد آغاز:

بسمله. قال القاضى سوره الفتح مدنيه نزلت ... قلت لعل المقصود دفع توهم كونها مكيه ...

نسخه ناقص وانجام این رساله با آغاز رساله بعد افتاده است.

(۲) فصل اول در توحید فصل دوم در عدل فصل سوم نبوت وامامت، فصل چهارم معاد.

آغاز موجود:

... اصل كل من عرف حقيقه الواجب والممكن كما قلناه ...

انجام:

... والاشقى شقاء عظيماً وخسر خسراً ميبناً، وفقنا الله واياكم لسعاده الدارين بمحمد
وآله الطاهرين. قد اختتمت كتابه هذه الرساله بعون الله ولى الهدايه وسط نهار الثلاثاء اول
العشرين وسط شعبان بعد ما افتتح ضحوه هذا اليوم بارض كرب وواد كربلا على مشرفها الف
الف التحيه والثناء، وانا الفقير الى الله الغنى عبدالكاظم بن عبدالعلى التنكابنى عاملها الله
بفضله بمحمد وآله.

حواشی زیاد بخط مؤلف در این دو رساله میباشد. عین دو رساله و دو اجازه مذکور را نگارنده فتوحی
نمودم. و دو اجازه را در فصلیه تراننا شماره ۶ منتشر کردم.

تعالى مقامه فى اعلى عليين.

وقد اجزت له وفقه الله تعالى ان يرويه عنى وعن والدى واستادى ومن اليه فى النقليات استنادى قدس الله تربته ورفع فى الخلد رتبته عن المؤلف نور الله مرقده، فليرو ذلك لمن شاء واحب سالكاً جادة الاحتياط. الذى لا يضل سالكه ولا تظلم مسالكه.

حرره الفقير الى الله تعالى محمد المشتهر ببهاء الدين العاملى تجاوز
الله عن سياته، وذلك بالمشهد المقدس والمقام الاقدس اعنى مشهد سيدى
ومولاي امام الابرار وثامن الائمة الاطهار على بن موسى الرضا عليه افضل
الصلوات واكمل التحيات ووقع تحرير هذه الاحرف فى ثالث شهر رجب
المرجب سنة الف وثمان من الهجرة والحمد لله اولاً وآخراً.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الاحد المعين والصلوة على سيدنا محمد وآله اجمعين وبعد
فان الاخ الاجل الافضل واسطه عقد الاخوان وصدر جريده الخلان الكرام ذا
الذهن الوقاد والطبع النقاد والتدقيقات الفائقة والتحقيقات الرائقة شمساً
للإفاده والافاضه والاخوه والتقوى والدين مولانا محمد كاظم الجيلانى
التنكابنى ادام الله تعالى فضله وكثر فى علماء الزمان مثله بعد أن صحبنى
بُرهة مديده وسنين عديده وقرأ على جملة جميله من العلوم العقلية والنقلية
والفنون الشرعية والادبيه، طلب منى الاجازه كما هو دأب السلف الماضين
وديدن الخلف الصالحين فاجزت له ان يروى عنى جميع ما قرأه وسمعه
لدى من الكتب المعتمره والزبر المبسوطة والمختصره منها جملة وافيه من
تفسير البيضاوى مع تعليقاتى عليه ومنها شر ذمه من تفسيرى الموسوم
بالعروة الوثقى ومنها قطعه من تهذيب الحديث وكتاب من لا يحضره الفقيه
وكتاب الحبل المتين تأليف الفقير وجمع كتاب الاربعين حديثاً من تاليفاتى
ايضاً، ومنها نبذه كافيه من الفقهيات كبعض القواعد والارشاد وغيرهما
ومنها جملة وافيه من الادبيات كالمطول مع حاشيه الجديد ومنها كتب
ورسائل عديدة من الرياضيات كشرح التذكرة للمحقق النيسابورى وجانب

من تحرير اقليدس وجميع خلاصه الحساب تأليف الفقير وتمام تشريح الافلاك مع حواشيه من تاليفاتى ايضاً ورساله الاسطرلاب كذلك، ومنها طائفة من الكلام واصول الفقه كجواهر الشرح الجديد للتجريد مع ما يتعلق بها من الحواشى الجلاليه وبعض من شرح مختصر الاصول مع ما يرتبط من شرح الشرح، ومنها جمل من علم الروايه والرجال كشرح درايه الحديث لشيخنا الاعظم زين المله والدين قدس الله روحه وخلاصه الاقوال وغيرهما، وقد قرا على وسمع لدى سوى هذه المذكورات مما لا يحضرنى الآن تفصيله، وقد اجزت له وفقه الله تعالى لارتقاء ارفع معارج الكمال فى العلوم والاعمال ان يروى عنى جميع ما تضمنه الاجازه الطويله التى اجازنا شيخنا المعظم المشار اليه لوالدى واستادى ومن اليه فى اكثر العلوم استنادى الحسين بن عبد الصمد قدس الله ترتيبه ورفع فى الخلد رتبته، فليرو جميع ذلك لمن شاء واحب ممن له اهليه الانخراط فى سلك الرواة مراعياً شرائط الروايه المقرر عند اهل الدرايه والملمتمس منه اجرائى على خاطره الشريف فى مظان الاجابه ومحال الانابه بصوالح سوابح الدعوات سيما فى ادبار الصلوات، والله سبحانه يوفقه وايانا لصرف ما بقى من العمر فى الطاعات وتدارك ما سلف وفات ونساله تعالى ان يجمع بيننا فى دارالمقام وان يلبسنا حلل الكرام يوم القيام انه القادر على ما يشاء ويده ازمه الاشياء وكتب هذه الاحرف بيده الفانيه الجانيه احوج العباد الى رحمه الله الغنى محمد المشتهر بهاء الدين العاملى وفقه الله للعمل فى يومه لغده قبل ان يخرج الامر من يده. وذلك فى المشهد الاقدس الاطهر الاشرف الرضوى على من شرفه افضل التحيه والسلام فى اوائل شهر شوال ختم بالخير والاقبال سنه الف وعشر من هجرة سيد المرسلين صلى الله عليه وآله الطاهرين والحمد لله اولاً وآخراً وباطناً وظاهراً.

«مهري - الخادم محمد بهاء الدين»

۱۱ - رساله فی تحقیق الواسطه وانواعها^(۱).

بعد از سال ۱۰۳۳ ق فوت دارای فرزندی عالم بنام شیخ محمد بوده که شرح حالش بیان گردید^(۲).

(۲۹۹)

محمد کریم تنکابنی

(ق ۱۱ - بعد از ۱۱۱۳)

محمد کریم بن صفی الله بن علی تنکابنی، از فضلا و دانشمندان قرن دوازدهم بوده.

شرح لمعه دمشقیه را در یکشنبه ۱۵ رجب ۱۱۰۷ برشته تحریر در آورده و بر آن حواشی دارد^(۳) و در سال ۱۱۱۳ آیات الاحکام مرحوم مقدس اردبیلی را استنساخ و بر آن حواشی دارد^(۴) از حواشی مذکور فضل و کمال او مشهود میگردد.

(۱) فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مسجد اعظم قم: ۵۰۹.

(۲) شرح حال از ریاض العلماء: ۱۶۱/۳ اعیان الشیعه ۳۲/۸ و ۳۸۱/۹. «ضمناً مؤلف اعیان الشیعه تحت دو عنوان شرح حال را بیان نموده است ملاحظه گردد». طبقات اعلام الشیعه ق ۱۱ - الذریعه اجزاء مختلف. دانشمندان گیلان مخطوط و نیز در مستدرکات اعیان الشیعه ۳۰۸/۲ ترجمه نامبرده را از جزء ششم فصلیه تراننا که بقلم نگارنده است بدون ذکر مأخذ چاپ نموده است. مجله تراننا شماره ۶.

(۳) نسخه مذکور در کتابخانه مسجد جامع چهل ستون تهران میباشد.

(۴) نسخه در کتابخانه ملی فارسی میباشد. به فهرست کتب خطی کتابخانه ملی فارس: ۱۰۷/۱ مراجعه گردد.

(۳۰۰)

محمد کریم تنکابنی

(حدود ۱۲۶۵ - ق ۱۴)

محمد کریم بن محمد صادق تنکابنی. در تنکابن متولد گردید مقدمات را در مدارس علمیه موطن تحصیل نمود ومدارج عالیّه را در تهران واصفهان ونجف اشرف فراگرفت ودر عداد مدرّسین وعلماء ودانشمندان محسوب میگرددید کتاب تحریر القواعد المنطقیه را در سال ۱۲۸۷ جهت خود استنساخ ومقابله نموده است^(۱).

اوائل قرن چهاردهم وفات کرد.

(۳۰۱)

محمد مؤمن تنکابنی

(ق ۱۱ - ۱۱۱۰)

محمد مؤمن بن محمد زمان حسینی مؤمن دیلمی معروف به حکیم مومن. دانشمند وحکیم وطیب مخصوص شاه سلیمان صفوی است. در تذکره القبور: ۳۱۵ مینویسد:

حکیم مومن تنکابنی. میرزا محمد مومن بن محمد زمان حسینی تنکابنی سید حکیم فاضل ادیب معاصر شاه سلیمان صفوی بوده وکتاب خود را در طب بنام تحفة المومنین وبرحسب آنچه مشهور است تحفه

(۱) نسخه در کتابخانه مسجد گوهرشاد مشهد بمیباشد. فهرست نسخه‌های خطی چهار کتابخانه مشهد:

حکیم مومن را در زمان این پادشاه تألیف نموده که مکرر بچاپ رسیده،
اولاد او در اصفهان و نجف آباد ساکن میباشند.

در صحن مقبره خواجه قبر کوچکی است که بر روی او «میرزا محمد
مومن حکیم وادیب و شاعر متوفی ۹۲۳» موقوم است. واتحاد نام برخی را
باشتباه انداخته ویرا حکیم مومن تنکابنی مذکور دانسته‌اند و حال آنکه
تاریخ قبر حکایت از اختلاف ان دو مینماید و او دانشمند دیگری است غیر
از حکیم تنکابنی.

البته شاه سلیمان صفوی نام دو تن از سلاطین صفویه است.
اول سلیمان بن عباس دوم صفوی که در سال ۱۰۷۷ ق جلوس و در
سال ۱۱۰۵ وفات کرد و دوم میر سید محمد متولی مشهد که شاهرخ بن
رضا قلی میرزا فرزند نادرشاه را دستگیر و نابینا و خود بجای او بعنوان
خواهرزاده شاه سلطان حسین صفوی بنام شاه سلیمان دوم بتخت
نشست (حدود ۱۱۶۲. ق) ولی چهل روز بعد مردم مشهد او را دستگیر
و کور کردند و شاهرخ را دو باره بسطنت برداشتند^(۱).

مترجم ما (حکیم مومن) معاصر همان شاه سلیمان اول است پس
بنابر این نامبرده اواخر قرن یازدهم و اوائل قرن دوازدهم میزیسته.
تالیفات او عبارتند از:

- ۱ - تحفه حکیم مؤمن، این کتاب مکرر بچاپ رسیده است^(۲).
- ۲ - تبصره المؤمنین^(۳). رد بر قشریها در ۱۰۸۶ تألیف شده.

(۱) فرهنگ معین: ۷۹۶/۵.

(۲) تحفته المؤمنین نام او است ولی به تحفه حکیم مومن معروف است این کتاب حاوی پنج تشخیص
است و بفارسی است. عباس شایان در کتاب مازندران: ۲۷۴ مینویسد:

در خواص ادویه و دستو معالجات امراض که در ۱۶۶۹ میلادی برای شاه سلیمان صفوی
نوشته است و این کتاب در رجب المرجب سنه ۱۲۷۷ هجری در تهران به چاپ رسید و به
ترکی و عربی نیز ترجمه گشته است (تاریخ ادبیات ایران تألیف ادوارد براون).

الذریعه: ۴۰۲/۳ شرح حال زکریای رازی: ۲۳۰. هدیه العارفین: ۳۰۸/۲، الکواکب المنتره ۷۴۶/۴.

(۳) نسخه‌ای از این کتاب در کتابخانه مجلس شورای ملی سابق است. فهرست: ۲۰۱/۴ الذریعه: ۳۲۵/۴.

رابینو در کتاب مازندران و استرآباد: ۲۳۲ مینویسد:
 ملا فتاح تنکابنی مؤلف «کتاب حکیم مؤمن» و «تحفه حکیم» دو کتابی
 که پزشکان ایرانی هنوز از مطالب آنها استفاده می نمایند ...
 نام ملا فتاح تنکابنی قطعاً اشتباه و هر دو کتاب یکی است. البته ملاحظه
 گردد.

علامه تهرانی در الکوکب / ۶۵۰ مینویسد:
 فرزندش محمد طیب دارای کتابی بنام خرقة در امراض اعضاء تناسلی
 می باشد.

(۳۰۲)

محمد مهدی ذوقی تنکابنی

(ق ۱۴)

ضیاء الدین محمد مهدی بن داود تنکابنی متخلص به «ذوقی» از ادباء
 ودانشمندان قرن چهاردهم می باشد.

علامه تهرانی او را بعنوان:

الحکیم ضیاء الدین محمد مهدی بن داود التنکابنی الملقب فی شعره به
 «ذوقی» یاد نموده است^(۱).

از خصوصیات او بیش از این اطلاعی در دست نیست از تالیفات او کتاب
 بحر اللئالی، کشکولی است بفارسی و عربی بنظم و نثر و در سال ۱۳۱۷ در زنجان
 تألیف نموده که در سال ۱۳۱۸ ق بقطع وزیری در ۳۴۸ صفحه بچاپ رسیده
 است^(۲).

۲- دیوان ذوقی - مجموعه ای از اشعار او^(۳).

(۱) الذریعه: ۴۵/۳ مولفین کتب چاپی ۳۹۶/۶

(۲) الذریعه: ۴۵/۳ مولفین کتب چاپی ۳۹۶/۶

(۳) الذریعه: ۳۴۱/۹

۳- وجیزه المطائب. ترجمه منظوم لهوف سید بن طاووس میباشد^(۱).
بعد از سال ۱۳۱۷ ق وفات کرد.

(۳۰۳)

سید محمد مهدی موسوی تنکابنی

(ق ۱۳ - حدود ۱۲۸۰)

سید محمد مهدی بن محمد جعفر موسوی تنکابنی، از علماء و محققین و فقهاء عالیقدر و مؤلفین قرن سیزدهم میباشد. از زندگانی و تحصیلات و اساتید او اطلاعی در دست نیست ولی او تالیفات خود را در آخر کتاب خلاصه الاخبار ذکره نموده است. علامه تهرانی بذکر چند جمله و مختصر در الکرام البرره اکتفا نموده و مینویسد:

تصانیفش را در آخر کتاب خلاصه الاخبار که در سال ۱۲۵۰ تالیف نموده ذکر کرده است.

از تصانیف او علمیت و جامعیت او معلوم میگردد و مولفانش را اینجانب از کتاب مزبور نقل نموده که بقرار ذیل است:

۱- خلاصه الاخبار.

۲- طوابع الانوار فی معجزات الائمة الاطهار.

۳- دلائل الامامه فی الامامه.

۴- انیس العابدین.

۵- ریاض المصائب.

- ۶- عوالم الارواح فى ذكر احوال الارواح.
- ۷- الفوائد الاثنى عشرية فى صيغ العقود والايقاعات.
- ۸- خلاصه التفاسير.
- ۹- مجامع الانوار.
- ۱۰- منتخب الملل فى ذكر المذاهب.
- ۱۱- خلاصه الدعوات فى شرح دعاء السمات.
- ۱۲- حواشى اللمعات.
- ۱۳- خلاصه الاخبار (گويا غير از كتاب مذكور بشماره (۱) باشد).
- ۱۴- صواعق النواصب.
- ۱۵- زبدة الدعوات.
- ۱۶- حاشيه ملا عبد الله فى المنطق.
- ۱۷- المنطق.
- ۱۸- الفرائد العتيق.
- ۱۹- الفرائد الجديد.
- ۲۰- جواهر الاسماء.
- ۲۱- تذكرة الصيغ فى الصرف.
- ۲۲- مجامع الوصول فى علم الاصول.
- ۲۳- التواعد الصرفيه.
- ۲۴- مجامع الفقه استدلالى.
- ۲۵- كشف الاوزان.
- ۲۶- شرح الوقت والقبله (شرح اللمعه).
- ۲۷- رشحات فى علم الرجال (الترشيدات).
- ۲۸- المجردات.
- ۲۹- التوحيد.
- ۳۰- الصفات الثبوتيه والسلبية.
- ۳۱- القوس الصعود والنزول.

- ۳۲- تعداد الحجب الصعودیه والنزولیه.
- ۳۳- الناسخ والمنسوخ.
- ۳۴- اصول الاخبار.
- ۳۵- اسرار الشهاده.
- ۳۶- المعميات.
- ۳۷- تفسير قاب قوسين فارسى.
- ۳۸- تفسير قاب قوسين عربى.
- ۳۹- كشف الايات المشكله.
- ۴۰- اثبات النبوه الخاصه والامامه بالعقل.
- ۴۱- اثبات النبوه المطلقه والامامه المطلقه.
- ۴۲- اصلیه المصدر والفعل واحوال سائر المشتقات.
- ۴۳- بيان مبداء الانسان ومعاده.
- ۴۴- اسرار بسمله.
- ۴۵- اسرار سوره توحيد.
- ۴۶- اسرار حج (بفارسى).
- ۴۷- اسرار نكاح وطلاق.
- ۴۸- شرح حديث رضوى.
- ۴۹- شرح دعاء الصباح.
- ۵۰- بيان الاستعارة والكنايه والترشيح والتخييل.
- ۵۱- اربعين حديثاً فى المتعه.
- ۵۲- البرهان فى اثبات الصانع.
- ۵۴- كتاب الاربعين.
- ۵۵- عدم حججه الظن.
- ۵۶- التحرير.
- ۵۷- شرح ديوان المنسوب الى امير المؤمنين.
- در فهرست كتابهاى خطى كتابخانه آيه الله العظمى مرعشى: ۹۳/۱۵ تفسير

بسمله و تفسیر سوره اخلاص یاد شده شاید همان اسرار بسمله باشد و دیگر شرح حدیث من عرف نفسه فقد عرف ربه و سرالایات والبرهان فی اثبات الصانع والنبوه ذکر شده شاید همان اثبات النبوه باشد نسخه‌ها بخط مؤلف در سالهای ۱۲۶۸ و ۱۲۶۷ تألیف شده است.

فقط سه عنوان از کتابها چاپ شده و بقیه خطی میباشند. کتابهای او بعضی فارسی و اغلب را عربی تألیف نموده است. حدود ۱۲۸۰ وفات کرد^(۱).

(۳۰۴)

محمد نصیر تنکابنی

(ق ۱۱ - حدود ۱۱۴۰)

محمد نصیر بن مولی حسن تنکابنی جیلانی، از علماء و فضلاء و اغلب تحصیلاتش را در اصفهان در نزد مولی محمد باقر مجلسی و مولی محمد سراب تنکابنی گذرانیده.

نگارنده بعضی از نوشته‌های او را که در حین تحصیل استنساخ نموده ملاحظه نمودم^(۲) و حواشی مختصری بر بعضی از کتب کلامی تحریر نموده هرچند بسیار مختصر ولی حاکی از فضل و کمال او است. حدود ۱۱۴۰ وفات نمود.

(۱) الذریعه: ۳۹/۴ و ۲۱۰/۷ و ۳۳۳/۱۱ و ۹۶/۱۳ و ۱۸۰/۱۵ و ۳۲۲/۱۶ و ۱۸/۲۲ و ۳۲۲/۲۶ و الکرام البیروه: قسمت خطی و فیروست رضویه ۲۷۴/۵ و مولفین کتب چاپی ۳۸۴/۶ و دانشمندان گیلان، مخطوطه، معارف الرجال: ۹۰/۳.

(۲) در پایان یکی از کتابها نام خود را محمد نصیر بن ملاحسن تنکابنی جیلانی در نهم رجب المرجب ۱۱۲۱ یاد نموده، اصل نسخه را در نجف اشرف در کتابخانه یکی از دوستان در تاریخ ۲۵ رجب المرجب ۱۳۸۶ ق ملاحظه نمودم.

(۳۰۵)

محمد نصیرا تنکابنی

(۰۰۰ - ق ۱۱)

مولی محمد نصیر بن صدر الدین تنکابنی معروف به نصیرا از ادباء و شعراء قرن یازدهم و معاصر نصرآبادی است. نصرآبادی در تذکره اش ۲۰۱ مینویسد:

ملا محمد نصیرا از ولایت تنکابن است خلف مرحوم حکیم صدرالدین است که طیب حاذقی بود مدتی طیب عباس قلیخان حاکم گسکر بود مولانا محمد نصیر داماد علامی شیخ حسین تنکابنی است. طالب علم منقحی است در کمال صلاح و قید در حال تحریر باصفهان بود در مسجد لبنان بخدمت ایشان رسیده فیض وافر برده تخلص نداشت این غزل را خود خواندند.

بگشای دیده بر رخ فرخ لقای دل بنگر برون زدنی و عقبا فضای دل
 دل منع حصول جمیع مطالب است ای راه رو چرا نفتادی پپای دل
 هرچند نام دل بزبانها فتاده است بنما بمن یکی که بود آشنای دل
 دانی که کعبه از چه مطاف خلایق است در هیکل زمین شده گویا بجای دل
 علامه تهرانی در الذریعه ۳۶/۱۲ مینویسد:

کتاب (شجره مبارکه) از تالیفات او است این کتاب را بدستور شاه عباس صفوی تألیف نموده است. در این کتاب عبارتی را که بعضی از فضلاء هند پرسش نمودند بیان و تشریح نموده است. و نیز دارای دیوانی شعر بوده است.

(۳۰۶)

محمد ولیخان سپه سالار

(۱۲۶۴ - ۱۳۴۵)

محمد ولی خان بن حبیب الله خان (ساعده الدوله) بن ولی خان سرتیب خلعتبری تنکابنی در تنکابن متولد گردید. سالیان متمادی حکومت تنکابن را عهده دار بود، و در سال ۱۳۰۳ از سرتیبان اول نظام در فوج تنکابن تا سال ۱۳۰۵ از طرف ناصر الدین شاه قاجار بود در این سال ملقب به «نصر السلطنه» گردید و در سال ۱۳۰۸ بادرجه امیر تومانی «سرلشکری» مفتخر و حاکم استرآباد گرگان گردید، و یکسال حکومت نمود در سال ۱۳۰۹ معزول گردید، و در سال ۱۳۱۰ اداره امور ضرابخانه به وی برگزار شد، در سال ۱۳۱۱ ق ضرابخانه بدیگری برگذار گردید.

او در زمان سلطنت ناصر الدین شاه قاجار کمتر در تهران بود بعد از قتل ناصر الدین شاه در سال ۱۳۱۳ به تهران آمد وزارت گمرک را عهده دار شد و تا اواخر سال ۱۳۱۴ در این سمت باقی بود.

و در سال ۱۳۱۷ حاکم گیلان گردید و مدت چهار سال و چهار ماه این پست را اداره میکرد و سپس معزول شد و به طهران آمد، اوائل سال ۱۳۲۲ از طرف محمد علی میرزا ولیعهد بحکومت اردبیل و مشکین و خلخال منصوب شد و در همین سال به سپهدار اعظم ملقب و سپس بحکومت استرآباد منصوب گردید، در سال ۱۳۲۴ بواسطه اختلاف فرزندش با اهالی تنکابن و شدت عمل پسرش (امیر اسعد) با اهالی در میان او و مردم کدورت ایجاد گردید. پس از توپ بستن مجلس بدستور محمد علی شاه در سال ۱۳۲۶ از طرف محمد علی شاه بریاست اردوی اعزامی به آذربایجان و مأمور متفرق نمودن مشروطه خواهان گردید، اوائل سال ۱۳۲۷ بطرف تهران حرکت نمود و تهران را فتح نمود، سپس شخص اول ایران گردید و بعداً وزیر جنگ گردید و در رمضان همان سال به

نخست وزیر منصوب گردید، و در سال ۱۳۲۸ مستعفی گردید، و مجدداً در ربیع الاول ۱۳۲۹ نخست وزیر شد، پنج ماه در این سمت باقی بود، در سال ۱۳۳۱ با استانداری آذربایجان منصوب شد. در ربیع الثانی ۱۳۳۴ ایام جنگ بین الملل اول برای بار سوم پست نخست وزیر را اشغال نمود و مدت شش ماه نخست وزیر بود.

در هشتم محرم ۱۳۴۵ برابر با ۲۷ تیرماه ۱۳۰۵ خورشیدی در تهران خودکشی کرد و در امام زاده صالح در جوار فرزندش بخاک سپرده شد. او دارای القاب امیر اکرم و سردار اکرم و نصر السلطنه و سردار معظم و سپه‌دار اعظم و سپه سالار اعظم بود^(۱).
 علامه قزوینی در وفیات المعاصرین مینویسد:

وی از دو فاتح مشهور طهران است، در آخر استبداد صغیر از دست محمد علی شاه و فاتح دیگر مرحوم حاجی علیقلیخان سردار اسعد آتی الذکر است. سپهدار تنکابنی اول بار در ذی القعدة ۱۳۲۷ قمری رئیس الوزراء شد و از این تاریخ تا ربیع الثانی ۱۳۳۴ که لقب سپهسالار اعظم دولتی دیگر تشکیل داد چهار بار دیگر رئیس الوزراء شده بود.
 در فرهنگ رجال قاجار / ۹۰ مینویسد:

در سال ۱۸۸۸ مقلب به (نصر السلطنه) گردید، وی مدتها حاکم تنکابن بود در سال ۱۸۱۹ به حکومت استرآباد منصوب گردید، و در سال ۱۸۹۲ به تهران آمد و در مقام (وزیر عیار و مسکوکات) مشغول کار شد.
 محمد ولی خان نصر السلطنه از نوامبر ۱۸۹۶ - ۱۸۹۷ وزیر گمرک بود و در سال ۱۸۹۹ به حکومت گیلان منصوب شد و تا سال ۱۹۰۳ که به تهران عزیمت کرد در این مقام بود، وی در اوایل سال ۱۹۰۴ از طرف محمد علی میرزا ولیعهد حکومت وزیر تلگراف منصوب گردید و مقلب به سپهدار شد،

(۱) شرح رجال ایران: ۱۷/۴، رجال دو هزار ساله گیلان: ۳۴۶ مطالبی در باره نامبرده از کتاب منتظم ناصری و طرائق الحقائق: ۳/۲۸۹ ذکر نموده است.

سپهدار عنوان امیر تومان و ریاست رژیمان چهل و پنج مستقر در تنکابن را به عهده دارد و فرماندهی رژیمان مذکور را به دست علی قلی خان منتصر السلطنه سپرده است، نام دو پسر دیگر محمد ولی خان سپهدار مرتضی قلی خان و علی اصغر خان است، سپهدار بالغ بر سیصد هزار تومان ثروت دارد.

آن مرحوم در ۱۹ ژوئیه ۱۹۲۶ میلادی در طهران انتحار نمود و از قرار مذکور علت آنرا بر اثر فشار مالیه برای وصول بقایای مالیات چندین ساله مضیقه مالی ادعا کرده بوده است.

اولاد مرحوم سپهسالار تنکابنی از آن نظر که خود را از فرزندان یکی از اصحاب حضرت امیر المؤمنین علی بن ابی طالب (علیه السلام) که حامل خلعتهای آن حضرت برای ولایة و عمال بوده میدانند نام خانوادگی «خلعتبری» اتخاذ کرده‌اند^(۱).

دکتر محمد معین مینویسد:

اول بار در ذی القعدة ۱۳۲۷ هـ. ق رئیس الوزراء شد و از این تاریخ تا ربیع الثانی ۱۳۳۴ بالقب سپه سالار اعظم دولتی دیگر تشکیل داد شش بار دیگر رئیس الوزراء شد^(۲).

(۳۰۷)

سید محمد یوسف تنکابنی

(ق ۱۱ — بعد از ۱۱۱۲)

سید محمد یوسف حسینی تنکابنی، از علماء معنون و معروف قرن دوازدهم میباشد، کتاب مقباس العرفان و مفتاح التبیان لمدارك القرآن که در تفسیر قرآن

(۱) مجله یادگار، سال پنجم شماره ۱ و ۲ صفحه ۹۵ مکارم الانار: ۱۷۸۴.

(۲) فرهنگ معین: ۷۳۱/۵.

کریم است در چهارشنبه سوم صفر ۱۱۱۲ بنام شاه سلطان حسین موسوی صفوی تألیف نموده است^(۱). و کتاب «القرآت» از تالیفات اوست. در تراجم الرجال مینویسد:

فاضل جامع للاطراف العلوم الادبیه و غیرها...

(۳۰۸)

مولی محمد یوسف تنکابنی

(ق ۱۱ و ۱۲)

مولی محمد یوسف تنکابنی، از علماء و دانشمندان اواخر قرن یازدهم و اوائل قرن دوازدهم بوده. در پشت کتاب شرح میمه ابن الفارض جامی هنگام توقیفش در کلاروس این وصیت را برای دو فرزند خود بنامهای محمد باقر و حسین نوشته است:

اوصیکم یا ولدی محمد باقر و حسین شغلکم بعدی فی تحصیل علوم

(۱) نسخه شماره ۲۶۷۹ در کتابخانه عمومی اصفهان میباشد، غیب علی بن علیقلی بفرموده علی اصغر بن حاج محمد کاظم در چهارشنبه ذیقعده الحرام ۱۱۲۲ بقلم نسخ استنساخ نموده و کتاب مذکور در ۲۷۵ صفحه ۲۳ سطری میباشد.

آغاز:

الحمد لله الذی رب العالمین شرحاً لدلائل کماله و اجلاله ... اما بعد فیکول ... محمد یوسف الحسینی التنکابنی ان احق القواصل و الفضائل ... هو علم التفسیر ... و سمیت ما ارید من البیان مقیاس العرفان

انجام:

... قد فرغت عما فی سوره البقره من البیان ویتلوه ما فی سوره آل عمران ... فی یوم الاربعاء الثالث من شهر الصفر ... فی شهر سنه الثانيه عشر بعد الالف و المائه ... و ان المنسوب الی احبائک ... محمد یوسف الحسینی التنکابنی ... کتبت هذا من خط المصنف.

«فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی اصفهان: ۳۱۰/۱»

الشرعیه الحقیقیه و فی اکتساب الاخلاق المرضیه و سعیکم فی اللیل والنهار
بمواظبه الذکر والصمت و فعلکم قلّه المنام و قلّه الطعام و طریقه الحق ذلك
مشروطاً علی الاجازة فتأملوا، فتدبروا، الله حافظکم و معینکم^(۱).

(۳۰۹)

شیخ محمد یوسف صدیق

(۱۳۱۵ - ۱۳۹۶)

شیخ محمد یوسف صدیق در تنکابن متولد گردید، مقدمات را در تنکابن
فراگرفت و مدتی در تهران و قم و قزوین تحصیل نمود. سپس خطابه و منبر را
پیشه خود ساخت و بالغ بر شصت سال در آن سامان منبر میرفت و اشتها یافت.
نگارنده کراراً او را مشاهده کرده بودم. او را فردی متدین و با اطلاع و متین
و مؤدب و مؤقر دیدم.

در شب یکشنبه ۱ رجب ۱۳۹۶ ق در اثر سکت در شهسوار وفات کرد
جنازهاش با تجلیل تمام و تشییع مفصل به سلیمان آباد حمل گردید و در مدخل
مسجد سلیمان آباد بخاک سپرده شد.

نگارنده در تشییع از آغاز تا انجام شرکت کردم مراسم تدفین و تلحید و تلقین
نامبرده را بر حسب تقاضای علماء حاضر در تشییع انجام دادم پس از اتمام دفن
در اکثر مجالس ختم حضور داشته مجالس متعدّد و مفصل در شهسوار و نواحی
منعقد گردید.

(۱) نسخه مذکور در کتابخانه آستان قدس رضوی است.

(۳۱۰)

میرزا محمود صدیق

(۰۰۰ - حدود ۱۳۷۰)

میرزا محمود صدیق اشکوری در اشکور متولد گردید پس از طی مقدمات
وسطوح در مدارس علمیه تنکابن به نجف اشرف عزیمت نمود و مدارج عالیہ را
تحصیل کرد سپس به موطن بازگشت و به انجام امورات دینی مشغول شد.
حدود ۱۳۷۰ ق در اشکور وفات کرد.

(۳۱۱)

محمود خان نیک نام

(حدود ۱۳۰۰ - ۰۰۰)

محمود خان نیک نام از مردان سیاسی و آزادی خواه عصر مشروطه در
تنکابن بوده.

حدود ۱۳۰۰ در گلستان متولد گردید و در جوانی در خدمت محمد ولیخان
سپه سالار در آمده و از خود لیاقت و رشادت نشان داده هنگام فتح تهران مسئول
محافظت از اماکن مفتوحه بوده.

نامبرده دارای دو فرزند بنامهای علینقی و جواد خان میباشد^(۱)

(۳۱۲)

سید مرتضی تنکابنی

(ق ۱۳ - بعد از ۱۳۱۳)

سید مرتضی کاردرگر محله‌ای تنکابنی از علماء و دانشمندان و امام مسجد خرم‌آباد تنکابن بوده.

مؤلف طرائق الحقائق در ج ۳/۶۲۰ ملاقات خود را با و در تاریخ ۲۴ شعبان ۱۳۱۳ در تنکابن یاد نموده است.

(۳۱۳)

سید مرتضی حجازی

(۱۳۲۶ - ۱۴۰۶)

سید مرتضی بن سید تقی حسینی حجازی در سال ۱۲۸۷ خورشیدی در اوآن از توابع قزوین متولد گردید. مقدمات و قسمتی از سطوح را در قزوین فراگرفت سپس به قم عزیمت نمود و در نزد اساتید وقت مدارج عالییه را طی نمود حدود ۱۳۱۶ خورشیدی به شهسوار مهاجرت نمود و تا آخر عمر در شهسوار اقامت به امامت و ترویج اشتغال داشت و از راه ساعت سازی ارتزاق خود را قرار داد.

نامبرده فردی فاضل و متدین و محبوب بود در تاریخ ۲۳ فروردین ۱۳۶۵ خورشیدی پس از نماز صبح در اثر سکت قلبی دارفانی را وداع گفت از وی تشییع مفصلی بعمل آمد و در جوار مرقد سید قوام‌الدین در کبود کلابه شهسوار بخاک سپرده شد بعضی از اساتید ایشان در حکمت و فقه که فرزند ایشان (سید

ضیاء الدین حجازی) برایم نقل نمود از این قرار است. آیات عظام حاج سید حسین قزوینی و سید ابوالحسن رفیعی و سید شهاب الدین نجفی مرعشی و امام خمینی میباشند. نگارنده نامبرده را کثراً ملاقات نموده بودم. دارای سه فرزند ذکور بنامهای آقایان سید ضیاء الدین و سید نور الدین و سید علاء الدین میباشد

(۳۱۴)

سید مرتضی اشکوری

(۱۲۹۸-۰۰۰۰)

سید مرتضی بن معصوم حسینی اشکوری نجفی، از علماء و فقهاء و از شاگردان خاص میرزا حبیب‌الله رشتی و از مقررین درس او بوده. دختر شیخ محمد لاهیجی را که از علماء دانشمندان و شاگردان شیخ انصاری بوده به همسری اختیار نمود. دارای تالیفات است. در سال ۱۲۹۸ بمرض و با درگذشت^(۱).

(۳۱۵)

قاضی مردان لنگائی

(ق ۵)

قاضی مردان (مروان) لنگائی از دانشمندان قرن پنجم است.

(۱) کرامت البرره، مخطوط (مناسفانه مرحوم علامه تهرانی تالیفات او را یاد نکرده است).

علامه لاهیجی در سادات متقدمه گیلان / ۵۶۷ مینویسد:
 سید هادی حقیقی جامع علوم و واجد فنون بوده و تمام علماء و فقهاء
 گیلان و دیلمان بلکه سائر بلدان جمع شدند و با او بیعت کردند ...
 وقاضی مردان لنجائی در عصر او بوده است.

(۳۱۶)

دکتر مسلم بهادری

(ق ۱۴)

دکتر مسلم بهادری از اطباء معروف و دانشمندان عصر حاضر است دارای
 تالیفاتی است که عبارتند از:

۱ - اصول پاتولوژی عمومی رابین	یک جلد
۲ - آسیب شناسی پایه	۴ جلد
۳ - روبان شناسی	یک جلد
۴ - ایمونولوژی	یک جلد
۵ - آسیب شناسی با همکاری یکی از اساتید	دو جلد
۶ - بافت شناسی	یک جلد (۱)

(۳۱۷)

مسیح کیائی

(حدود ۱۲۹۰ - حدود ۱۳۵۰)

میرزا مسیح کیائی معروف به مسیح الاطباء حدود ۱۲۹۰ ق در تنکابن متولد گردید تحصیلات مقدماتی را در تنکابن فراگرفت سپس به تهران رفت و در تهران به تحصیل علوم متداوله آن عصر چون فقه و اصول و حکمت پرداخت اما زمانی نگذشت که از تحصیل فقه و اصول و حکمت منصرف به تحصیل طب همت گماشت و در این راه کوشش نمود. پس از تحصیل اجازه طبابت مجدداً به تنکابن بازگشت و در فقیه محله تنکابن سکونت نمود و شهرت پیدا کرد و در زمان سلطنت رضا شاه پهلوی که عنوان و شغل طبابت محدود و اجازه خاصی داشت او از اطباء مجاز بود. نگارنده برگ نسخه او را مشاهده کردم که در سرصفحه چنین چاپ شده

(مسیح کیائی. طبیب مجاز غیر محدود تنکابن. عنوان مراسلات مسیح کیائی عنوان تلگرافی (کیائی) تاریخ. نمره.

این نسخه مورخه ۱۳۰۷/۱۰/۲۶ خورشیدی و بشماره ۳۷ بوده.

وفاتش حدود ۱۳۵۰ ق اتفاق افتاد.

مسیح کیائی دارای طبع شعر بوده و از آثار او دیوان شعری است که تاکنون بچاپ نرسیده است.

(۳۱۸)

میرزا مسیح شیروان محله‌ای

(۰۰۰ - حدود ۱۳۳۰)

میرزا مسیح بن موسی بیك اواسط نیمه دوم قرن سیزدهم در شیروان محله تنکابن متولد گردید. پدرش بانکه به چوپانی اشتغال داشت ولی فرزندش را جهت تحصیل به مدارس علمیه تنکابن ارسال نمود. مترجم تحصیلات مقدماتی را در مدارس سلیمان آباد و تنکابن طی و سپس به

قزوین عزیمت کرد مدارج عالیہ را در قزوین گذرانید وانگاه به نجف عزیمت نمود و درجات عالیہ را در نجف تحصیل وبه موطن بازگشت و در شیروان محله به حل و فصل امورات مردم و تدریس پرداخت. حدود ۱۳۳۰ ق در همان محل وفات کرد.

(۳۱۹)

سید معصوم اشکوری

(ق ۱۳ - بعد از ۱۲۳۳)

سید معصوم بن جعفر حسینی دیلمی اشکوری.

در تراجم الرجال مینویسد:

در مدرسه سردار حسن خان قزوین در نزد علماء آن شهر تحصیل مینمود و در همان مدرسه سکونت داشته بعضی از کتابها را در سال ۱۲۳۳ برای خود استنساخ نموده و مهر بیضوی شکل او (معصوم بن جعفر الحسینی) بوده.

(۳۲۰)

ملک شاه غازی لواسانی

(ق ۹ - بعد از ۸۹۵)

ملکشاه غازی بن شاهرخ از رجال سیاسی در تنکابن و رستمدرار کلارستاق و کلاره دشت مازنداران در سالها (۸۹۰ - ۹۰۰) هجری به زمان آق قونیلوها بوده

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

۱۹

است، پاره‌ای از احوال او در تاریخ خانی در بیان وقایع سالهای مذکور ذکر شده: ملک‌شاه غازی حاکم کلاره دشت با ملک جهانگیر سلسله دوستی پیش گرفته ... کیا محمد کیا الغاره به کلاره دشت برده شاه غازی و برادر او ملک مظفر و فرزندان او را دستگیر کرده روانه خدمت میرزا علی گردانید... ملک‌شاه غازی در تعظیم شعائر دینی آثاری از خود بجا نهاده. نامبرده دستور ساختن صندوق متبرکه بقعه امام زاده یحیی را در طهران در سال ۸۹۵ داده که بروی صندوق مذکور چنین درج شده. «قد امرت بنحت هذا القبر خلاصه الملوك والاسلاطين عضدالدوله ملک‌شاه غازی ایدالله دولته، ابن المرحوم [ال] مغفور ملک شاهرخ نور قبره تقریباً الی الله»^(۱).

(۳۲۱)

شاه منصور

(ق ۱۰ - بعد از ۹۸۰)

شاه منصور سپه سالار تنکابن در بین سنوات ۹۶۰ تا ۹۸۰ هـ در تنکابن حکومت داشته.

او مردی شجاع و دلیر و با بعضی از حکام گیلان و مازندران دوستی و مرواده داشته.

در تاریخ خاندان مرعشی: ۱۵۹ چنین مینویسد:

... کار میر عبدالکریم خان بالا گرفته قسوی دل گردید، از این اخبار

موحشه میر سلطان مراد خان را واهمه‌ای عظیم مستولی شده، شخصی را با تحف و هدایا به گیلان فرستاد، از خان احمد والی گیلان استمداد نمود، موامی الیه شاه منصور سپاه سالار تنکابن را با هزار سواره و پیاده ارسال نمود، چون از آمل گذشتند در موضع شیشه‌رود به میر عبدالکریم که عازم آمل بود ملاقات نمودند، فی مابین جنگ عظیم واقع شد، سپاه گیلان چیرگی نمودند، میر سلطان مراد از ساری بعد از استماع این [خبر] بیرون آمده بتعجیل تمام متوجه آمل شد...

(۳۲۲)

سید موسی اشکوری

(۱۳۶۹ - ۰۰۰)

سید موسی اشکوری شهیر به مدرس اشکوری از مدرسین و فضلا بوده نامبرده در فقه و اصول نزد شیخ شعبان گیلانی و نائینی و آقا ضیاء اراکی و غیرهم تلمذ نمود و مدارج عالیه را کسب و سپس به تدریس مشغول شد و عده‌ای از فضلا در نزد او تحصیل نمودند بدین جهت به مدرس معروف گردید.

(۳۲۳)

میرزا موسی حکیم‌باشی

(۱۳۵۱ - ۱۲۷۴)

میرزا موسی حکیم‌باشی متخلص به پزشک و مکتی به (ابو محمد صدر

الدین) فرزند میرزا محمد تنکابنی مؤلف قصص العلماء.

در چهاردهم محرم الحرام در سلیمان آباد متولد گردید. پس از فراگرفتن مقدمات عازم تهران گردید و مدت ده سال در تهران به تحصیل طب همت گماشت و در نزد دانشمندانی چون میرزا حسین زرندی حکیم توپخانه و میرزا عبدالکریم (حکیم مرکبی) و میرزا عبدالباقی رزاقی و میرزا عبدالمطلب کاشانی و میرزا محمد قاسانی و میر سید علی شمس المعالی و میرزا عبدالکریم تهرانی معتمد الحکماء تلمذ نموده تا آنکه طیبی حاذق و ماهر گردید و مدت هفت سال نزد میرزا عبدالوهاب زرندی و میرزا محمد معروف به حکیم کولنج به نسخه نویسی (تطبیق دروس طب) پرداخت و مدت یکسال در تهران مستقلاً بطبابت و تداوی مرضی همت گماشت.

نامبرده دارای طبع شعر بوده و در شعر پزشکی تخلص مینمود و تالیفات او عبارتند از:

- ۱- حمله حسینه - منظوم به سبک شاهنامه فردوسی.
- ۲- معالجه امراض اطفال.
- ۳- فرهنگ و معانی.
- ۴- جامع المجربات و جنگ المجربات.
- ۶- مرآتی حضرت امام حسین سید الشهداء.
- ۷- حاشیه بر کتاب کنفاش الفاخر محمد بن زکریای رازی.
- ۸- حاشیه بر کتاب قانونچه.
- ۹- حاشیه بر شرح الباب.
- ۱۰- حاشیه بر قانون بوعلی.
- ۱۱- حاشیه بر شرح نفیس.
- ۱۲- حاشیه بر شرح تحفه حکیم مؤمن.
- ۱۳- حاشیه بر کتاب منتهی الاغراض فی علم الامراض.
- ۱۴- حاشیه بر بحر اللئالی ضیاء الادباء تنکابنی.
- ۱۵- خطف الابصار.

۱۶ - شهاب الثاقب.

کتب مزبور کلاً مخطوط و در نزد ورثه‌اش محفوظ می‌باشد. مؤلف از خوشنویسان بوده و اغلب این کتب را بخط نستعلیق تحریر نموده در اوائل تیرماه ۱۳۱۱ خورشیدی در بیلاق لیمرافات و در جوار قبر پدرش در سلیمان آباد بخاک سپرده شد. دارای پنج پسر بنامهای میرزا محمد و میرزا محمود و میرزا ابوالفضل و میرزا علیرضا و حسام الدین بوده^(۱)

(۳۲۴)

میرزا مهدی تنکابنی

(۰۰۰ - بعد از ۱۳۰۸)

میرزا مهدی تنکابنی از فضلا و دانشمندان بوده احتمالاً با شخص آتی الذکر متحد باشد.

کتاب جنبه الامان و جنبه الايمان را در اواخر محرم ۱۳۰۸ استنساخ و تصحیح نموده است^(۲).

(۳۲۵)

شیخ مهدی تنکابنی

(۰۰۰ - حدود ۱۳۳۵)

شیخ مهدی تنکابنی از فضلا و دانشمندان و اکثر تحصیلاتش در معقول بوده.

(۱) نسینامه دودمان علامه تنکابنی: ۳۱/

(۲) فهرست کتابهای خطی کتابخانه آیت العظمی مرعشی: ۳۹۳/۱۹.

کتاب رشح السحاب فی نظم الحساب را در سال ۱۳۰۴ استنساخ نموده که اصل نسخه در کتابخانه آستان قدس رضوی است^(۱). محتملاً با شخص سالف الذکر متحد و یکی باشد.

(۳۲۶)

شیخ مهدی تنکابنی

(حدود ۱۲۷۰ - حدود ۱۳۳۰)

شیخ مهدی بن داود در تنکابن متولد گردید مقدمات را در مدارس علمیه تنکابن گذرانید و سپس در سلیمان آباد نزد میرزا محمد تنکابنی صاحب قصص العلماء تلمذ نمود.

بعضی از کتابهای استادش را در حین تحصیل استنساخ نموده است، سپس به طهران و عتبات مشرف گردید و مدارج عالیه طی در عداد دانشمندان و علماء قرار گرفت. عده‌ای از فضلا در فقه و اصول نزد او تلمذ نمودند. از تاریخ فوت او اطلاع دقیقی در دست نیست.

(۳۲۷)

مهدی خان تنکابن (خلعتبری)

(ق ۱۲۰۰ - بعد از ۱۲۰۴)

مهدی خان بن حاجی صادق بن حاج باقر خلعتبری از سرداران معروف آغا محمد خان مؤسس حکومت قاجاریه بوده.

(۱) فهرست الفبائی نسخه‌های کتابخانه آستان قدس: ۲۸۲.

بامداد مینویسد:

آغا محمدخان قاجار در سال ۱۱۹۵ قمری تصمیم بگرفتن گیلان نمود جعفر قلیخان و مصطفی قلیخان برادران صلبی (ناتنی) خود را مأمور تسخیر آن سامان نمود، مهدی خان را نیز بانفراش برای اعانت آنان فرستاد در سال ۱۲۰۱ ق که مرتضی قلیخان برادر آغا محمدخان که از ابتداء خروجش باوی مخالف و معاند بود و از ترس گرفتاری بدست برادر بحدود قفقاز و خاک روسیه متواری شده با حکام طالش، قبه، بادکوبه سازش کرده با عده‌ای بصفحات گیلان آمد و از جمله کسانی که از طرف آغا محمدخان مأمور دفع او گردیدند یکی هم مهدی خان تنکابنی بود پیش از رسیدن فرستادگان آغا محمد خان به گیلان مرتضی قلیخان مراجعت کرد^(۱).

نامبرده جد محمد ولیخان سپه سالار اعظم تنکابنی است. وفاتش بعد از ۱۲۰۴ مییاشد^(۲).

(۳۲۸)

میرزا مهدی (وفاعلی) مجتهد سلیمانی

(۱۲۹۷ - ۱۳۸۶)

میرزا مهدی بن میرزا محمد بن سلیمان تنکابنی (وفاعلی) در هفتم ذیحجه ۱۲۹۷ در سلیمان‌آباد تنکابن متولد گردید. پدرش میرزا محمد تنکابنی مؤلف قصص العلماء و از طرف مادر با نه پشت بعارف مشهور شیخ زاهد گیلانی

(۱) شرح حال رجال ایران: ۱۶۸/۴ تاریخ ۳۲۶.

(۲) بدستور نامبرده محمد سعید بن عبدالعلی طالقانی در سال ۱۲۰۴ تحفه المؤمنین را در گلستان استنساخ نموده است. فهرست کتابهای خطی کتابخانه عمومی رشت: ۱۹.

منسوب می‌گردد.

پنج ساله بود که پدرش وفات نمود. در تحت سرپرستی برادر بزرگش میرزا علینقی به تحصیل مشغول گردید ادبیات و سطوح را در مدارس علمیه سلیمان‌آباد و تنکابن تحصیل نمود و نگاه به تهران عزیزت کرد در حلقه درس حاج شیخ فضل الله نوری شهید و میرزا حسن آشتیانی و آخوند ملا محمد آملی شرکت جست و مدارج عالیه را کسب کرد. و با دختر آخوند ملا محمد مذکور وصلت نمود.

آقای سلطانحسین تابنده (رضا علیشاه) مینویسد:

در بیست و پنج سالگی بدرجه اجتهاد رسید و مورد وثوق و توجه عامه گردید. پس از چندین سال ریاست امور شرعیه بواسطه آشنائی و ارتباط با پیروان جنات حاج ملا سلطانمحمد گنابادی اشتیاق بفقر پیدا کرد و در محرم ۱۳۴۱ توسط آقای حاج شیخ عبدالله حائری مازندرانی (فرزند مرحوم حاج شیخ زین العابدین مازندرانی ملقب به رحمت علیشاه) راهیابی شد، و بعداً در این راه مشقتهای زیادی کشید و از ابناء زمان و بستگان خود صدمات فوق العاده دید. در همه حال صابر و شاکر بود بر ثبات و استقامت ایشان افزوده شد.

در غره رجب ۱۳۶۵ از طرف جناب آقای صالح علیشاه اجازه راهنمایی یافته و ملقب به (وفا علی) شد.

در تاریخ غره ربیع الثانی ۱۳۸۶ در تهران وفات کرد و در جوار قبر ساعات علیشاه اصفهانی در صحن حضرت عبدالعظیم بخاک سپرده شد^(۱).

(۱) نابغه علم و عرفان: ۳۰۴ باب ولایت: ۲۵۱

بعد از دفن سعادت علیشاه (محمد کاظم اصفهانی معروف به طاووس العرفاء) در محرم ۱۲۹۳ این مقبره بنام سعادت علیشاه معروف گردید و پس از آن عده زیادی از معارف این سلسله و چند تن از مشایخ و قطب دیگری از این سلسله در آنجا دفن گردیدند اشخاصی را که نگارنده سنگ قبرشانرا ملاحظه نمودم. ۱ - نور علیشاه ثانی فرزند ملا سلطانعلی (سلطانعلیشاه) گنابادی متوفی ۱۳۳۷ در کهریزک هنگام مراجعت از کاشان قطب بعد از سلطانعلیشاه مؤلف کتاب صالحیه و ذوالفقاریه و سلطنت حسین (ع) و غیره.

نامبرده دارای حافظه بسیار قوی ومورد توجه ووثوق فقراء نعمت الهی سلطانعلی شاهی ودیگران بود.

نگارنده يك بار او را در مجلس مرحوم صالحعلیشاه در تهران مشاهده کردم. دارای سه فرزند ذکور بنامهای آقا ضیاء الدین وفضل الله وكاظم آقا بوده اکنون كاظم آقا در تهران سکونت دارند وآقا ضیاء الدین ومیرزا فضل الله قبل از این تاریخ فوت نمودند.

(۳۲۹)

شیخ مهدی اشکوری نجفی

(۱۳۵۰-۰۰۰۰)

شیخ مهدی بن المولی یوسف اشکوری نجفی، از فضلاء ودانشمندان واز

۲- شیخ عبدالله حائری فرزند شیخ زین العابدین حائری مازندرانی رحمتعلیشاه متوفی ۲۸ ذیحجه ۱۳۵۶ در تهران. ۳- سید هیبت الله جدبی اصفهانی همت علی متولد ۱۳۱۴ در اصفهان ومتوفی جمعه ۲۹ ج ۲ ۱۴۰۵ در تهران. ۴- حاج شیخ عماد الدین سبزواری هدایت علی متوفی ۲۱ صفر ۱۳۷۶ در تهران. ۵- شیخ محمد امام جمعه اصطهباناتی فیض علی متوفی سوم ربیع الاول ۱۳۶۸ ودهها نفر از عرفا ومعاریف از قبیل سید هادی روح الامین واحمد فریدنی از صاحب منصبان معروف وكثیر وزارت كشور وفرزندش سلطانمحمد (پیروز) فریدنی متوفی ۱۴۰۰ رئیس اداره اوقاف تهران ...

این مقبره در ضلع شمالی صحن امام زاده حمزه شهر ری واقع بود هنگام توسعه حرم مقدس حضرت عبدالعظیم حسنی در رمضان ۱۴۱۲ کلاً جزء رواق حرم گردید وآثار ظاهری آن برجیده شد.

آقای شیخ محمد رازی یکی از فضلاء ونویسندگان معاصر وساکن در قم کنای بنام اختران فروزان ری وطهران در ذکر مقابر ومدفونین در طهران وشهر ری تألیف نموده که متأسفانه از روی تعصب هیچگونه نامی ونشانی از این مقبره وبعضی از مقابر دیگر ذکر نکرده در حالیکه تألیف وجاب این کتاب سالها قبل از تخریب مقبره بود. ضمناً دهها اشتباه در تاریخ تولد ومحل تولد وغیره ذکر گردیده مثلاً در صفحه ۳۶۸ تولد سید محمد تنکابنی مؤلف ایضاح الفراند را در سادات محله تنکابن ودر صفحه ۴۸۸ تاریخ تولد ووفات شیخ محمدرضا تنکابنی (مذکور در بزرگان رامسر: ۱۷۴) غلط وبدون تحقیق ذکر نموده است.

شاگردان آخوند خراسانی و سید محمد کاظم طباطبائی یزدی است.
در نجف اشرف وفات کرد و در وادی السلام بخاک سپرده شد دارای
فرزندانی است از جمله شیخ محمد حسین (ساکن نجف اشرف) و غیره^(۱).

(۳۳۰)

شیخ مهر علی اشکوری

(حدود ۱۲۰۵ - ق ۱۳)

مهر علی بن قربان اشکوری در اشکور متولد گردید، خواندن و نوشتن را در
اشکور فراگرفت سپس مدتی در مدارس علمیه رامسر و تنکابن مقدمات
و سطوح را تحصیل نمود و برای مدارج عالی به تهران عزیمت نمود پس از طی
مدارج عالی به تنکابن بازگشت بتدریس اشتغال ورزید.
از تاریخ فوت او اطلاعی در دست نیست.

(۳۳۱)

ناصر قلی خان سالار مفخم

(ق ۱۴)

ناصر قلی خان فرزند علی قلی خان خلعتبری ملقب به امیر اسعد تنکابنی از
حکام و صاحب منصبان عالیرتبه در زمان قاجاریه بوده.
او از هنرمندان و خوشنویسان بوده، چندین رقععه به قلم نستعلیق و مزین از او

باقی است.

در کتاب خاندان خلعتبری / ۲۸ مینویسد:

سالار مفخم چندی حکومت محال ثلاث تنکابن بود و در عصر سلطنت رضا شاه پهلوی و آرد خدمت ارتش گردید و بدرجه سرهنگی نائل آمد و پس از مدتی خدمت ارتش را ترك گفته به امورات زندگی شخصی رسیدگی میکرد.

او مردی خوش بیان دارای قوه ناطقه بسیار موثر و یکی از افراد خوش نویس این کشور بوده است قطعات نوشته‌هایی که از ایشان باقی مانده بسیار زیبا و دیدنی است.

(۳۳۲)

شیخ نبی شیخ الاسلامی

(۱۲۹۷ - ۱۳۶۶)

شیخ نبی بن محمد بن اسحق بن اسماعیل شیخ الاسلامی چاکی در تنکابن متولد گردید پس از طی مدارج عالیّه در مدارس علمیه تنکابن و قزوین به حلّ و فصلّ امورات عامه پرداخت و در سال ۱۳۲۶ خ فوت نمود دارای فرزندان است که ارشد آنها بنام شیخ محمد سالف الذکر و دیگری شیخ یعقوب متولد ۱۳۵۵ ق از فضلا و خطباء میباشد. و نیز پدر و اجدادش اهل فضل و دانش بودند.

(۳۳۳)

آقا نجفی بزرگ

(۰۰۰ - حدود ۱۳۵۰)

آقا نجفی بزرگ اشکوری از علماء و مدرسین بوده نامبرده سالیان متمادی در نجف اشرف تحصیل نمود، و به تدریس مشغول شد عده‌ای از بزرگان در نزد او سطوح را تحصیل نمودند.
در نجف اشرف وفات نمود.

(۳۳۴)

شیخ نصرالله جعفری

(۱۳۰۱ - ۱۳۶۴)

شیخ نصرالله بن محمد رضا بن نصرالله بن محمد رضا جعفری اشکوری در جورده اشکور متولد گردید مقدمات را در مدرسه علمیه رامسر در نزد شیخ محمد حسین غریب (مذکور در بزرگان رامسر) فراگرفت و نگاه به قزوین عزیمت نمود و در قزوین سطوح را نزد اساتید تلمذ نمود و در سال ۱۳۳۸ به نجف اشرف مشرف گردید و نزد سید ابوالحسن اصفهانی در فقه و شیخ محمد حسین نائینی در فقه و اصول تحصیل نمود و در عداد فضلاء نجف و از شاگردان مبرز میرزای نائینی محسوب میگردید.

در شب اول شعبان در نجف اشرف وفات کرد.

دارای سه پسر بنامهای شیخ محمد رضا متولد جمعه هفتم شوال ۱۳۵۰ و شیخ محمد صادق که از فضلاء و مدرسین و معاریف نجف بودند و شرح حالشان در محلش درج گردید و فرزند سوم حاج محمد کاظم از تجار میباشند. و هر سه در تهران ساکن میباشند.

تالیفات نامبرده عبارتند از:

۱ - تقریرات اصول.

۲ - تقریرات فقه قسمت مکاسب.

۳ - تقریرات فقه صلاة.

هر سه کتاب از تقریرات استادش نائینی است.

(۳۳۵)

میرزا نصر الله خان اعتلاء الملك خلعتبری

(۱۲۸۸ - ۱۰۰۰)

میرزا نصر الله خان خلعتبری (اعتلاء الملك) در طهران متولد گردید و در مدرسه دارالفنون تحصیل نمود در سال ۱۳۰۸ در ایام سلطنت ناصر الدین شاه قاجار وارد خدمت وزارت خارجه گردید و در اول شوال ۱۳۱۳ حائز رتبه اول منشیگری شد و در رجب ۱۳۱۶ ملقب به اعتلاء الملك گردیده و در شوال همان سال بنشان شیر خورشید درجه سوم نائل شد و در سال ۱۳۱۸ نشان بلغارستان تحصیل نمود و در سال ۱۳۱۹ نشان انای درجه سوم روسیه را گرفته و در سال ۱۳۲۵ نشان درجه اول شیر خورشید را نائل گردید و در سال ۱۳۲۷ مستشار سفارت کبری اسلامبول گردید و در سال ۱۳۲۹ مدیر اداره عثمانی شد و در سال ۱۳۳۰ معاون اول کمیسیون سرحدی ایران و عثمانی گردیده و در ۲۹ ذیحجه ۱۳۳۱ ریاست کمیسیون فین و سیار سرحد ایران و عثمانی گردیده^(۱)

(۳۳۶)

شیخ نصرالله لاهوتی اشکوری

(۰۰۰ حدود ۱۳۶۵)

(۱) رجال وزارت خارجه در عصر ناصری و مظفری / ۲۱۷.

شیخ نصرالله لاهوتی اشکوری در اشکور متولد گردید مقدمات را در مدرسه علمیه رامسر نزد مرحوم حاج شیخ حسین (مذکور در بزرگان رامسر) طی نمود سپس به طهران وقم عزیمت کرد ومدارج عالیہ را تحصیل نمود حدود ۱۳۲۵ خ وفات کرد.

نامبرده پدر شیخ حسن لاهوتی است.

(۳۳۷)

هادی آل حبیب

(۱۳۱۶ - ۰۰۰)

هادی آل حبیب در قریه (بیچک) تنکابن متولد گردید. تحصیلات او در مدارس علمیه قدیم بوده، از سال ۱۳۰۱ خ - در معیت عبداللّه خصالی به خدمت در فرهنگ مشغول گردید ومدّت ۳۶ سال در پست آموزگاری به تعلیم وتربیت فرزندان این منطقه وپیشرفت فرهنگ محیط خدمت شایانی نمود. در خرداد ۱۳۳۶ خورشیدی از خدمت بازنشسته شد^(۱).

(۳۳۸)

شیخ نورالدین خلعتبری

(ق ۱۳ - ۱۳۵۱)

شیخ نورالدین خلعتبری اواخر قرن سیزدهم در تنکابن متولد گردید مقدمات را در مدارس علمیه تنکابن فراگرفت. سپس جهت تحصیل مدارج عالیہ به

نجف اشرف عزیمت نمود.

در نجف اشرف نزد اساتید بزرگ چون آخوند خراسانی و فقیه طباطبائی صاحب عروه به تحصیل پرداخت، پس از نیل بمقام اجتهاد به تنکابن بازگشت. نامبرده از علماء طراز اول و معنون تنکابن بوده اوامر و دستوراتش نزد عام و خاص مطاع و متبع بود و بسیاری از مسائل مهم و مشاکل اجتماعی و سیاسی بدو مراجعه میشد. او در حلش کوشا بود.

در قیام میرزا کوچک خان جزء رهبران انقلابیون تنکابن بوده و با میرزا کوچک مستقیماً در تماس بوده و او را تأیید مینمود.

در اوائل سلطنت رضا شاه نامبرده در مقابل دیکتاتوری رضا خان ایستادگی نمود و به کارهای او اعتراض مینمود سرانجام بدستور رضا شاه او را دستگیر نمودند و در حدود ۱۳۵۱ به کاشان تبعید کردند پس از مدتی اقامت اجباری در کاشان در سال ۱۳۵۳ قمری وفات نمود.

(۳۳۹)

حاج ملا نور علی کلارستاقی

(ق ۱۳ - قبل از ۱۲۸۷)

حاج مولی نور علی کلارستاقی تنکابنی مشهور به مازندرانی، از علماء و دانشمندان قرن سیزدهم، عمده تحصیلاتش نزد سید محمد طباطبائی (مجاهد) و پدرش سید علی طباطبائی صاحب ریاض و حاج محمد ابراهیم کلباسی بوده و چون بمقام عالی نائل گردید بنا بدعوت محمد علی میرزا فرزند فتحعلیشاه قاجار جهت زمام داری امور شرعی به خرم آباد لرستان عزیمت

نمود و حل و فصل و قضاوت امورات دینی را عهده دار گردید. مورد وثوق و اعتماد مردم قرار گرفت محمد علی میرزا سالیانه پانصد تومان برایش مقرر نموده و چندین آبادی را بدو بخشید. و از این راه ثروتی عظیم بدستش رسید. مرحوم سید اسماعیل مینویسد:

علامة الزمان فهامة الدوران ... قال السيد في الروضة: الفاضل العالم المحقق المدقق ذويد طولی في القواعد الاصولیه قرأت علیه فی اصفهان بعض المسائل الاصولیه فی برهه من الزمان^(۱)...
قبل از تألیف نضرة الناظرین وفات کرد دارای فرزندى عالم بنام آقا محمد بوده که قبلاً ترجمه اش ذکر گردید.

(۳۴۰)

سید هادی بن امیرکیا

(ق ۸ - ۸۱۶)

سید هادی کیا بن امیرکیا مدتی در تنکابن حکومت میکرد و در زمان حکومت او اسکندر شیخی شورش نمود و بوسیله لشکریان سید هادی کیا مقتول گردید^(۲).
میرظهير الدين مرعشى در تاریخ طبرستان و رویان و مازندران / ۲۴۳ مینویسد:

در آن وقت والی تنکابن سید اشجع افخم سید هادی کیا بود. نزد او فرستادند که اگر سلامت ملك خودخواهی اسکندر شیخی را می باید سپردن والا این است که ما رسیدیم و می آئیم، چون بشنید قسم یاد کرد که

(۱) نضرة الناظرین: خطی.

(۲) تاریخ و جغرافیای رامسر - مخطوط.

من او را ندیده‌ام وملاقات نکرده‌ام، اما می‌گویند که در جنگل شیرود هزار سراسیمه وبدحال می‌گردد، شما همانجا توقف فرمائید تا به طلب او بفرستم وبدست آورده خدمت برسانم.

امراء همانجا به کنار نمکاوهرود فرود آمدند وهر روز یکی به مصصلی فرستادند سید نیز جمعی را به طلب آن بدبخت فرستاد تا در آن بیشه جستجو کرده بدست آورند، واگر نتوانستند زنده گرفتن وانچنان میسر نشود سر او را بیاورند تا به پایه سریر اعلی فرستاده شود.

سرداری که جهت این مهم تعیین کرده بودند، هزار اسف محمد نام بود، ودر این وقت پیر شده بود و او را مؤلف حقیر دیده است، واز او شنیده که چون لشکر سید در عقب او رفتند جمعی از گالشان نشان دادند که این است که دیده‌ایم، با دو نفر مازندرانی وبا يك عورت ودو نفر كودك آنجا آمده بودند وطعام طلبیده دادیم، ودر این جنگل رفتند، فی الحال در عقب او تاختند چون او از لشکر را اسکندر بشنید دو كودك در شب گریه می‌کردند از بیم آنکه آواز كودكان بگوش لشکر نرسد آن بدبخت اطفال را حلق بگرفت وبكشت مادرش به نوحه درآمد نوکر را گفت او را هم به قتل آورد همچنان به قتل آورد وخود ونوکر در بن درخت بنشستند.

چون لشکر سعادت مند بدیشان رسیدند دست به تیر انداختن بردند وچند چوبه تیر انداختند دو سه نفر را زخمی کردند اما فائده‌ئی نبود آن بدبخت را چون زنده نگرفتند بکشتند وسرشوم او را برداشته با سر نوکرش به حضرت سید رسانیدند.

علامه لاهیجی در تاریخ سادات متأخره گیلان مخطوط مینویسد:

بن میر سید محمد بن سید مهدی کیا وعمویش سید هادی کیا بوسیله سپهسالار بهادر علی سپه سالار سید محمد جنگ در گرفت وپس از جنگ شدید سید هادی دستگیر گردید وبرانکوه ارسال گردید وسید محمد با عمویش ملاقات کرد وپس از عهد وميثاق قرار شد تنکابن به سید هادی کیا برگذار گردد

سید هادی کیا در حدود ۸۱۶ درگذشت و پس از او فرزندش سید داود
جانشین او گردید.

(۳۴۱)

هادی تنکابنی

(۰۰۰ - بعد از ۱۰۸۹)

هادی تنکابنی از فضلا و دانشمندان کتاب ریاض العابدین را برای خود بسال
۱۰۸۹ استنساخ و تصحیح نموده و اکنون نسخه مزبور در کتابخانه آستان قدس
رضوی بشماره ۹۷۳۹ میباشد.

(۳۴۲)

سید هادی حقیبی حسینی

(۴۹۰ - ۰۰۰)

سید ابوالحسن یا ابوالحسین علی مشهور به سید هادی بن جعفر بن حسن
بن عبدالله بن علی بن حسین بن زین العابدین علیه السلام از علماء و دانشمندان
و مؤلفین بوده، نامبرده از دعاة زیدیه است که عده زیادی از علماء و دانشمندان
با او بیعت نمودند و بر دیلم و قسمتی از گیلان بعنوان قائم بالامر حکومت میکرد
سرانجام در روز دوشنبه ماه رجب ۴۹۰ بدست یکی از اسماعیلیان ترور گردید
ورد قریه هسیگرد بخاک سپرده شد^(۱).

آقای یوسفی نیا در تاریخ تنکابن / ۱۶۰ مینویسد:

سیدعلی مشهور به سید هادی حقیبی بر قسمتی از کجور وکلاردشت و ناحیه لنگای تنکابن ریاست مذهبی و محتملاً سیاسی داشت. حقیبی با پیروان فرقه اسماعیلیه که در آن زمان به سبب استقرار در قلعه الموت و سایر قلاع البرز در نواحی کوهستانی و بعضاً ساحلی مناطق رویان وکلاردشت و تنکابن و دیلمان پراکنده شده بودند به سختی مبارزه میکرد، او با قاضی بزرگ روزگار لنگائی که از اجله فضلا و فقیهان بزرگ روزگار خویش بود همعصر به شمار میرفت ... فرمان قتل او از طرف عقاب الموت (حسن صباح) صادر گردید و به ضرب کارد یکی از فدائیان این فرقه در روستائی از کجور بقتل رسید.

جسد حقیبی به قریه هسیگرد (حسن کیف کنونی) در کلاردشت منتقل و در آنجا مدفون گردید (۴۹۰ هجری قمری) بقعه موجود که نشان از مدفن او دارد با تحریف حقیبی به امامزاده حقانی در حسن کیف کلاردشت مشهور است.

(۳۴۳)

سید هادی اشکوری

(حدود ۱۳۲۵ - ۱۳۶۷)

سید هادی بن حسین بن عباس بن عبدالله حسینی اشکوری نجفی، او از اعقاب میر بزرگ مدفون در آمل میباشد.

در نجف اشرف متولد گردید، از سن پنج سالگی بفرار گرفتن قرآن و خواندن و نوشتن اشتغال ورزید و سپس در تحت مراقبت و سرپرستی پدرش که یکی از علماء و دانشمندان (مذکور در این کتاب) به تحصیل علوم دینیه پرداخت.

دارای تالیفاتی است بجز دو کتاب بقیه مخطوط میباشد.
 علامه تهرانی مینویسد:

او مشغول نوشتن کتاب الشیعه من الصحابه بود و بعضی از نوشته هایش
 را ملاحظه نمودم. متأسفانه بواسطه کسالت و مرض از اتمام بازماند
 و سرانجام کسالتش منجر بقوت گردید^(۱).
 تالیفاتش عبارتند از:

- ۱ - الاسلام والشیعه الامامیه^(۲).
 - ۲ - منهاج الشیعه العلویه فی اثبات معتقدات الشیعه الجعفریه^(۳).
 - ۳ - منتهی الادب فی عقائد العرب^(۴).
 - ۴ - الشیعه من الصحابه^(۵).
 - ۵ - مصباح الهدایه فی معرفه من له الولاية^(۶).
 - ۶ - منیه الراغبین فی عقائد المصریین^(۷).
 - ۷ - حاشیه بر کفایه الاصول^(۸).
- در هفدهم شوال ۱۳۶۷ بدون فرزند در تهران درگذشت^(۹).

(۱) الذریعه: ۲۷۳/۱۴.

(۲) این کتاب در توحید و نبوت و امامت میباشد جزئی از آن بسال ۱۳۵۳ در صیدا (لبنان) بچاپ رسید.

الذریعه: ۶۳/۲.

(۳) الذریعه: ۱۶۳/۲۳.

(۴) الذریعه: ۹/۲۳.

(۵) الذریعه: ۲۷۳/۱۴.

(۶) الذریعه: ۱۲۲/۲۱.

(۷) الذریعه: ۶۳/۲.

(۸) المصلح المجاهد الشیخ محمد کاظم الخراسانی: ۱۲۷. در کتاب مرگی در نور: ۳۴۸ نام کتاب را نیهایه المأمول، ذکر نموده است.

(۹) مضمی المقال: ۴۸۷ معارف الرجال: ۲۳۷/۳ معجم المؤلفین: ۱۳/۱۲۶ دائرة المعارف تشیع:

۲۰۳/۲.

(۳۴۴)

سید هاشم حسینی

(ق ۱۳ - ق ۱۴)

سید هاشم بن ابوالقاسم حسینی تنکابن، از علماء و دانشمندان و اغلب تحصیلاتش در اصفهان بوده. کتاب شرح الوافیة را بسال ۱۲۹۹ هنگام تحصیل استنساخ نموده است. اکنون عین نسخه در مدرسه فیضیه قم میباشد^(۱).

(۳۴۵)

ملا هاشم پور قاسم

(ق ۱۳ - حدود ۱۳۳۰)

ملا هاشم پور قاسم از دانشمندان و فضلاء معروف و در زنگ شاه محله تنکابن اقامت داشته، و در همان محل وفات کرد.

(۳۴۶)

سید هاشم اشکوری^(۲)

(۱۳۳۲ - ۰۰۰)

(۱) فهرست کتابهای خطی مدرسه فیضیه قم: ۱/۱۶۶.

(۲) در الذریعه: ۲۰/۱/۶ میرزا هاشم بن محسن ذکر شده.

سید میرزا هاشم بن حسن بن محمد علی اشکوری طهرانی - در قریه رحیم آباد اشکور متولد گردید. تحصیلات مقدماتی را در مدارس علمیه تنکابن و گیلان طی نمود سپس به طهران عزیمت کرد و عمده تحصیلاتش را در معقول نزد اساتید بزرگ آن عصر چون ملا محمد رضا قمشه‌ای و ملا علی زوزی و میرزا ابوالحسن جلوه‌گذرانید. و در حکمت و معقول استاد گردید - بتدریس مشغول شد و در مدرسه عالی سپه سالار بتدریس مشغول شد و عده‌ای از دانشمندان در نزدش تلمذ نمودند که از جمله آنها:

شیخ محمد علی شاه آبادی طهرانی و میرزا احمد آشتیانی و حکیم معروف آقا بزرگ مشهدی و حاج شیخ محمد حسن بن میرزا رضا قلی معروف به شریعت سنگلجی متوفی ۱۳۶۳ و میرزا مهدی آشتیانی و مولی حسین قمی و سید حسین بن رضا بن موسی حسینی بادکوبی و سید محمد تدین بن سید محمد تقی میباشند.

از او تالیفاتی بجا مانده که عبارتند از:

۱ - شرح کتاب مفتاح الانس، بین المعقول والمشهود تألیف شمس الدین محمد بن حمزه فناری که کتاب مذکور شرحی است بر کتاب مفتاح غیب الجمع والوجود صدر الدین قونوی^(۱).

۲ - حاشیه بر کتاب فصول صدر الدین قونوی.

۳ - حاشیه بر شرح حسین بن معین الدین میبیدی (کتاب مذکور شرحی است بر کتاب هدایه الحکمه).

در تهران وفات کرد^(۲).

(۱) این کتاب در سال ۱۳۲۳ ق بچاپ رسید در تعالیق گاهی بنام مدرس گیلانی و گاهی به میرزا هاشم گیلانی رشتی و گاهی میرزا هاشم اشکوری از خود یاد نموده.

(۲) در کتاب معارف الرجال ۲۷۱/۳ نسب وی را چنین مینویسد:

السید هاشم بن سید محسن بن السید محمد علی الأشکوری الطهرانی المعاصر.

که سید محسن اشتباه و صحیح همان سید حسن است و محقق کتاب مذکور در پاورقی تصحیح نموده

است. نقباء البشر: خطی دانشمندان گیلان خطی الذریعه: ۲۰۶/۶ دائرة المعارف تشیع: ۴۰۲/۲.

(۳۴۷)

ملا هاشم لشکرکی

(ق ۱۳ - حدود ۱۳۳۵)

ملا هاشم لشکرکی، از علماء و دانشمندان تنکابن و جزء خطباء و معاریف محسوب میگردید.
حدود ۱۳۳۵ ق وفات کرد.

(۳۴۸)

ملا هدایت الله تنکابنی

(ق ۱۱ - بعد از ۱۱۵۰)

هدایت الله تنکابنی از دانشمندان و فضلا بوده.
جلد اول تفسیر جوامع الجامع را از سوره فاتحه تا سوره کهف بخط نسخ استنساخ و تصحیح و تاریخ اتمام آن را ۱۱۱۵ یاد نموده است، عین نسخه در کتابخانه مدرسه سپه سالار میباشد^(۱).

(۳۴۹)

میرزا یوسف صدیق

(حدود ۱۲۸۵ - ۱۳۵۰)

میرزا یوسف صدیق اشکوری از علماء معروف و مدرسین بارز در اشکور بوده نامبرده در نجف اشرف تحصیل نمود و پس از وصول به اجتهاد به اشکور

(۱) فهرست کتابخانه مدرسه سپه سالار: ۱۱۱/۱.

بازگشت.

در نجف اشرف مدتی کوتاه از بحث میرزا حبیب الله رشتی وملا علی نهایندی استفاده نموده و سپس به درس آخوند خراسانی وسید محمد کاظم طباطبائی در اصول وفقه حضور یافت پس از فوت آخوند خراسانی به موطن مراجعت نمود به تدریس وتبلیغ مشغول گردید. در همان محل وفات نمود.

(۳۵۰)

میرزا یوسف خلعتبری

(ق ۱۴)

میرزا یوسف بن مهدی خان خلعتبری، از دانشمندان وعلماء ومعاریف ودر عباس آباد تنکابن مقیم ومرجع مرافعات وحلّ وفصل امورات عامه بوده است.

(۳۵۱)

سید یحیی ناطق بالحق

(۳۴۰-۴۲۲)

سید الناطق بالحق ابوطالب یحیی بن الحسین الطایر بتأیید الله.
بعد از برادرش (المؤید بالله) ادعای امامت زیدیه را نمود وعده ای با او بیعت نمودند.

ابن اسفندیار در تاریخ طبرستان: ۱۰۱ مینویسد:

برادر سید المؤید بالله بده سال از برادرش خویش بزرگتر بود، معروف بکمال عقل و فضل و سخا و ورع و اجتهاد و عبادت و زهد و تقوی، پدر ایشان امامی المذهب بود و در اول ایشان نیز همچنین او را نظیری نبود بزرگوگار خویش، و استفادت از سید ابوالعباس کرد بعد از آن بشیخ ابو عبدالله (شیخ مفید ۳۳۸ - ۴۱۳) که استاد طایفه امامیه است پیوست دیگر باره بقاضی القضاة عبدالجبار و در میان زیدیه از او مبرز و محقق تر دانشمند نبود. تا این غایت و بزرگان مدتی بمدرسه بتدریس و افاده مشغول بود و از اکناف جهان علما پیش او رسیدند و فواید حاصل کرده، بعد از آن بدیلیمان شد چون برادر فرمان یافت مردم برو بیعت کردند...

سید ابوطالب یحیی رحمه الله در سنه اربعین وثلثمائة از مادر جدا شده بود و در سنه اثنی و عشرين و اربعمائة فرمان حق [درو] رسید و بآمل دفن کردند هشتاد و دو سال عمر یافت و بعد برادر يك سال تمام برنیامده او نیز بدو پیوست و تصنیفات او در فقه و کلام آنچه مشهور است:

کتاب التحرير والشرح

کتاب المجزی

کتاب الدعامة

(البته بجز يك نسخه در سائر نسخ تاریخ طبرستان مدفون او را دیلمان ذکر نموده‌اند).

در تاریخ تنکابن: ۱۵۹ مینویسد:

وفاتش را به سال ۴۲۲ و عده‌ای ۴۲۴ هجری می‌دانند. با آنکه وفاتش در لنگا اتفاق افتاد ولی بنا به وصیتش او را در آمل مدفون ساختند... شرح حال او در سادات متقدمه: ۵۸۸ مشروحاً ذکر گردیده است.

(۳۵۲)

میرزا یحیی خلعتبری

(۱۲۹۷-۱۳۵۵)

یحیی بن محمد رحیم مجتهد خلعتبری تنکابنی، در تنکابن متولد گردید،
 ومقدمات را در مدارس علمیه تنکابن فرا گرفت و به قزوین عزیمت نمود و در
 قزوین سطوح را تحصیل و به تهران رهسپار گردید در تهران مدارج عالی را در
 معقول و منقول تحصیل نمود و به تنکابن بازگشت. در تنکابن شهرت کسب
 نمود.

در پنجشنبه ۲۱ رجب موافق ۱۶ مهرماه ۱۳۱۵ درگذشت و جنازه اش به قم
 حمل و در قبرستان نو بخاک سپرده شد.

(۳۵۳)

سید یحیی کیا

(ق ۹ - ۸۳۳)

سید یحیی کیا بن سید هادی کیا، حاکم تنکابن، از طرف پدرش حکومت بدو
 محول گردید و در سال ۸۳۳ درگذشت و برادرش سید داود کیا بجانشینی او
 برگزیده شد^(۱).

در تاریخ گیلان و دیلمستان: ۹۶ مینویسد:

فرزند خود سید یحیی کیا را به تنکابن فرستاد و ملک موروثی خود را
 بدو مسلم داشت ...

www.tandis.de
استدراک
تیس

مربوط به بزرگان رامسر

www.tandis.de
تندیس

سید ابوالحسن تنکابنی

استدراك :

در آخر صفحه ۲۳ تألیفات مترجم ذکر شده اضافه میشود.

۸- باقیات صالحات:

در ادعیه و زیارات و نمازهایی که در مناسبتهای گوناگون خوانده میشود -

مشمول بر يك مقدمه و خاتمه و هشت باب بعدد درهای بهشت - بفارسی ،

آغاز:

حمد و سپاس غیر متناهی مخصوص خداوندیست که با اینکه در دست

اوست خزائن آسمان ...

انجام:

... و قلبی بنور معرفتک و سری باتصال حضرتک و روحی بمشاهدک یا

ارحم الراحمین^(۱).

سید ابوطالب مرشد

مترجم در صفحه ۲۵:

استدراك :

در ظهر قران خطی که حالیه در نزد دانشمند مکرم آقای سید ابوالحسن میر

ابوطالبی است تاریخ فوت ۲۵ محرم ۱۳۱۲ یاد گردیده است.

(۱) نسخ علیقتی بن کربلائی تقی مشاط - دو شنبه ۲۱ رجب ۱۲۸۷ عنوانین نوشته نیست جلد تیماج
قبوه ای ۱۸۷ برگ ۱۶ سطر ۲۱/۵ × ۱۴/۵ سم . (فهرست کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی (قده):

سید احمد حسینی تنکابنی

مترجم در صفحه ۲۸:

استدراك :

عمده تحصیلاتش در مدسه خان مروی تهران بوده - کتاب قوانین المحکمه (الاصول) میرزای قمی را در سال ۱۲۶۴ هنگام تحصیل استنساخ نموده و آنرا تصحیح و حواشی مختصری بر آن دارد. عین نسخه در کتابخانه مسجد گوهر شاد میباشد^(۱).

سید اسدالله تنکابنی

مترجم در صفحه ۳۳

استدراك :

مترجم در ظهر کتاب مصائب الهداة (جلد اول) نسب نامه ای برای خود نقل نموده گویا از سادات خاتون آبادی این شجره را گرفته و نامبرده در تشابه اسماء خلط و اشتباه نموده است برای توضیح این مطلب عین نسب نامه مذکور نقل میگردد.

حاج سید اسدالله بن حاج سید صدرالدین احمد بن میر سید هاشم بن میر محمد حسین بن میر محمد رضا بن میر محمد علی بن میر محمد بن میر محمد صالح بن میر عبدالواسع بن میر محمد صالح بن میر اسماعیل بن میر عماد الدین بن میر حسن بن سید جلال الدین بن سید مرتضی بن سید حسن بن سید حسن بن سید شرف الدین بن سید مجد الدین محمد بن سید تاج الدین حسین بن سید شرف الدین حسین بن سید عماد شرف بن سید عباد بن سید ابوطالب

(۱) فهرست نسخه های خطی چهار کتابخانه مشهد: ۳۷۲.